

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

ŽIVO VIRELO

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • GOD. XLIII • CIJENA: 2 €

**ESTETIKA I JEDNOSTAVNOST
U SLUŽBI OTAJSTVA**

od 18. veljače do 21. ožujka 2026.

Crkva sv. Marka, Zagreb

LITURGIJSKO - PASTORALNI LIST

Živo vrelo

God. XLIII. (2026.)
Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Mario Kopjar

Uredničko vijeće:
Mario Kopjar, Zvonko Pažin,
Ivica Raguž, Milan Dančuo,
Ivan Bingula

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Zdenko Križić

Uredništvo:
Mario Kopjar, Vječna Tadić Stepinac

Grafička priprema:
Siniša Kolar, HILP

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Denona d.o.o., Zagreb

ISSN 1331-2170 – UDK 282

UREDNIKOVA RIJEČ

Estetika i jednostavnost u službi otajstva 1

NAŠA TEMA: ESTETIKA I JEDNOSTAVNOST U SLUŽBI OTAJSTVA

Mario Kopjar: Ljepota otajstva.
Estetika kao oblik svetoga u liturgijskom slavlju 2

Zlatko Vlahek: Plemenita jednostavnost
kao temelj liturgijskoga izričaja 8

Milan Dančuo: Estetika i djelatno udioništvo:
ruho i predmeti u liturgijskom slavlju 15

OTAJSTVO I ZBILJA

Biblijsko-teološka razmišljanja:
I. Benaković, D. Runje, I. Milovčić, I. Jurić, A. Vučković

Pepelnica 20

Prva korizmena nedjelja 24

Druga korizmena nedjelja 28

Treća korizmena nedjelja 32

Četvrta korizmena nedjelja 36

U DUHU I ISTINI

Miroslav Martinjak: Smiluj se, Gospode 40

Estetika i jednostavnost u službi otajstva

Odnos s Bogom u liturgiji uprisutnjuje se u vremenu i prostoru po znakovima koji pripadaju samome činu i određuju crkveni način prisutnosti pred svetim, dok se udioništvo zajednice oblikuje prema naravi slavlja. Slavlje se u tom obzoru razumijeva kao sakramentalno djelovanje u kojem se smisao vjere prima u samome činu, zahvaćajući tijelo, osjetila i nutarnju raspoloživost zajednice.

U tom se smislu estetska dimenzija liturgije ne pojavljuje kao dodatak obrednomu činu, nego kao sastavni element njegove strukture. Riječi, geste, prostorni odnosi, šutnja i vremenski ritam oblikuju koherentnu cjelinu u kojoj liturgijski čin zadržava svoju jasnoću i usmjerenost, a udioništvo zajednice postaje stvarno i zajedničko. Ljepota liturgijskoga slavlja očituje se u dosljednosti znaka u odnosu na obredni čin, pri čemu se osjetilno i vidljivo usmjerava prema otajstvu koje se u slavlju posreduje. Estetska dimenzija tako se može vrednovati prema njezinoj sposobnosti da zajednicu uključi u udioništvo i otvori je raspoloživosti pred otajstvom.

Korizmeno vrijeme toj naravi liturgije daje osobitu jasnoću. Suzdržanost obrednoga govora, naglašena šutnja i usporeni ritam slavlja uvode zajednicu u ozbiljnost crkvenoga hoda prema vazmenome otajstvu te otvaraju prostor trajanja u istome činu. Odmjerenost korizmenih slavlja djeluju kao liturgijska pedagogija u kojoj se zajednica uči vjernosti obrednoj mjeri koja prethodi svakome osobnom očekivanju i svakomu pokušaju upravljanja iskustvom.

Takvo razumijevanje liturgije postaje osobito važno u kulturnome okruženju obilježenom stalnom osjetilnom izloženošću i usmjerenošću prema dojamu i učinku. Liturgija u tom kontekstu uspostavlja drukčiji red iskustva, utemeljen na trajanju, ponavljanju i sabranoj prisutnosti, u kojem se smisao prima kroz ustrajnost u činu. Korizmeni liturgijski hod u tom pogledu vraća zajednicu ritmu Crkve i oslobađa ju pasivnoga promatranja koje ostaje izvan samoga slavlja.

Tako se pokazuje da liturgijski prostor i obredni oblici nisu usmjereni prema stvaranju ugone ili estetskoga dojma, već prema omogućavanju ulaska u čin u kojem se sudjeluje cijelim bićem. Liturgija oblikuje zajednicu koja u činu slavlja sluša, šuti i odgovara, nalazeći u njemu svoju postojanost. Iz dubinske povezanosti slavlja izranja estetska vrijednost prostora i obrednih izraza, po kojoj se zajednica sabire, usmjerava i trajno veže uz čin u kojem stoji pred otajstvom. U toj se mjeri i uređenosti slavlja razabire načelo plemenite jednostavnosti, shvaćeno kao disciplina obredne forme koja čuva jasnoću, razlučivanje i usmjerenost prema središtu čina života Crkve. U euharistijskome slavlju zajednica se oblikuje iz dara koji prima i iz kojega nastavlja svoj hod u svakodnevnome životu, živeći u vjernosti onomu što je u slavlju primila.

Urednik

Ljepota otajstva. Estetika kao oblik svetoga u liturgijskom slavlju

MARIO KOPJAR

[...] u korizmenom [se] kontekstu estetsko shvaća kao pročišćenje osjetilnoga. Riječi koje su svedenije, geste koje su jednostavne, prostor koji ostavlja mjesto tišini i ritam vremena koji usporava omogućuju da se smisao razumije i iskusi.

Promišljanje obreda kao estetskog oblika svetoga vodi u središte kršćanskog iskustva vjere, ondje gdje se vjera očituje kao događaj koji se zbiva i zahvaća čovjeka u njegovoj cjelovitosti. Taj se događaj, osobito u korizmenome vremenu, očituje u cjelovitosti ljudske stvarnosti, u tijelu koje zauzima stav, u osjetilima koja se uče sabranosti, u vremenu koje se izdvaja iz raspršenosti svakodnevice te u prostoru koji postaje mjesto susreta i preispitivanja. Obred se tada doživljava kao put u koji se ulazi i u kojem se ostaje jer upravo je put obilježje korizmenoga hoda: »... Evo sad je vrijeme milosno, evo sad je vrijeme spasa.« (2Kor 6,2).

U tom ulasku sveto postupno dolazi do vidljivosti kroz znakove, geste i riječi koje vode prema susretu. Takav dinamizam, u kojem sveto dolazi bliže čovjekovu iskustvu, uvijek pretpostavlja prostor između, tj. trenutak zastoja i prijelaza u kojem se čovjek odvaja od poznatoga kako bi mogao primiti novo. Upravo se u tom »između« smješta korizmeno liturgijsko slavlje koje ima obilježje praga, jer se zbiva između staroga i novoga, između navike i obraćenja. Na tom pragu čovjek uči gledati drugačije jer »...čovjek gleda na oči, a Bog gleda što je u srcu.« (1Sam 16,7). Iskustvo se pritom produbljuje, a prisutnost postaje osjetljiva i zahtjevna.

Upravo takvu narav svetoga snažno rasvjetljuje Mojsijev susret na Horebu, koji se u korizmenome vremenu čita kao poziv na zaustavljanje i slušanje. Znak zahvaća osjetila i traži odgovor cijeloga čovjeka. Gorući grm privlači pogled, a poziv na izuvanje obuće označava prijelaz iz svakodnevnoga hoda u prostor svetoga: »Izuj obuću s nogu! Jer mjesto na kojem stojiš sveto je tlo.« (Izl 3,5). Svetost se ovdje očituje kao blizina koja traži promjenu stava i nutarnju budnost.

Iskustvo svetoga, shvaćeno na taj način, vodi prema promišljanju obreda kao osjetilno oblikovanoga događaja vjere. Budući da se vjera u liturgijskome slavlju ostvaruje kroz riječi, geste, prostor i ritam vremena, način njihove uporabe utječe na mogućnost razumijevanja i doživljaja slavlja.

Stoga se u korizmenom kontekstu estetsko shvaća kao pročišćenje osjetilnoga. Riječi koje su svedenije, geste koje su

jednostavne, prostor koji ostavlja mjesto tišini i ritam vremena koji usporava omogućuju da se smisao razumije i iskusiti. Time se potvrđuje da se Bog daje susresti u tišini i oskudici: »Prestanite i znajte da sam ja Bog...« (Ps 46,11).

Takav odnos prema osjetilnome prepoznaje se i u opisima Šatora sastanka, koji u korizmenoj perspektivi ističu iskustvo puta i hoda kroz pustinju. Način na koji su prostor, mjere i materijali oblikovani služi usmjeravanju pogleda i kretanja zajednice te pomaže da se hod pred Bogom živi svjesno i sabrano. Vidljivo u tom prostoru postaje nositelj značenja jer »Gospodin je išao pred njima, danju u stupu od oblaka da im put pokazuje, a noću u stupu od ognja da im svijetli« (Izl 13,21), vodeći narod putem koji se prolazi u povjerenju i ustrajnosti.

Polazeći od toga, postaje razumljivo da liturgijsko slavlje posjeduje vlastitu unutarnju ljepotu, osobito u korizmenome vremenu. To je ljepota koja proizlazi iz ritma obraćenja i pripadanja. Ona oblikuje zajednicu koja hodi zajedno, svjesna vlastite krhkosti i nade jer »...srce raskajano, ponizno, Bože, nećeš prezreti.« (Ps 51,19).

U napetosti između forme i događaja, između trajnosti obrednih oblika i posebnosti svakoga korizmenog trenutka, obred se potvrđuje kao estetski oblik svetoga. On postaje mjesto u kojem se značenje prima strpljivo, korak po korak, a ljepota ne zadržava pogled na sebi, nego usmjerava put obraćenja prema otajstvu koje se, kroz križ i šutnju, otvara prema životu. Upravo se u načinu na koji obred povezuje i oblikuje u jedinstvenome činu različite osjetilne i umjetničke izričaje očituje takva ljepota koja vodi prema otajstvu.

Suzvučje umjetničkih izričaja u obredu

Odnos između umjetnosti i obreda razaznaje se ondje gdje se promatra kako se smisao u slavlju oblikuje kroz osjetilno iskustvo. Obred se pritom pokazuje kao središnji događaj koji u sebi okuplja različite umjetničke jezike i povezuje ih u jedinstvo čina. Glazba, arhitektura, svjetlo, vizualni znakovi, riječ i gesta sudjeluju u jedinstvenome događaju u kojem svaki element nosi vlastiti govor i mjeru, a značenje se razaznaje u njihovu skladnom suodnosu, slično jedinstvu različitih darova u jednom tijelu. »A ovako, mnogi udovi – jedno tijelo!« (1Kor 12,20). U korizmenome vremenu to se jedinstvo ostvaruje u ogoljenijem obliku, u kojem se umjetnički izričaji povlače u jednostavnost i mjeru kako bi zajednicu uveli u sabranost i nutarnji hod prema otajstvu.

Povijesno iskustvo pokazuje da je ta povezanost prolazila kroz razdoblja skladnoga rasta i napetosti, osobito u susretu sa suvremenim umjetničkim izričajima, gdje se otvara pitanje jezika i pripadnosti. U tim okolnostima razotkriva se da obred nije 'prazna pozornica', već nosi unutarnju strukturu s prijelazima, naglascima i trenucima zadržavanja koji pripadaju samome tijeku slavlja. Sve što se u obredu pojavljuje, pozvano je postati udionikom

Večera u Emausu, 1620.

[...] obred nije 'prazna pozornica', već nosi unutarnju strukturu s prijelazima, naglascima i trenucima zadržavanja koji pripadaju samome tijeku slavlja.

Paul Hardy, *Stup od ognja*, 1896.

te dinamike i uskladiti se s njezinim ritmom. Umjetnički izričaji u tom procesu zadržavaju svoj identitet, ali bivaju preobraženi kako bi postali nosivi i prozirni za ono što se u slavlju daruje, jer »sada gledamo kroza zrcalo, u zagonetki,...« (1Kor 13,12). Takvo razumijevanje odnosa između obreda i umjetnosti otvara prostor za promišljanje iskustva ljepote, koje se u obredu ostvaruje iz primanja dara, a ne iz nametanja značenja.

Iskustvo ljepote u obrednom događaju

Iskustvo ljepote ne iscrpljuje se u prvome dojmu niti se može sveći na procjenu skladnosti ili privlačnosti. Premda zahvaća osjetila, ljepota se očituje kao događaj koji zahvaća osobu u cjelini i uvodi je u odnos. Ona se ne pojavljuje kao predmet pred kojim se stoji na distanci, već kao dar koji dotiče i mijenja način držanja, tražeći odgovor koji nadilazi trenutačnu percepciju.

Biblijski govor o ljepoti povezuje je s prebivanjem i trajanjem. Psalmist ne govori o prolaznom gledanju, već o želji »...da živim u domu Gospodnjem sve dane života svoga, da uživam milinu Gospodnju i dom njegov gledam.« (Ps 27,4). Ljepota se tako pokazuje vezanom uz odnos koji traje i uz oblikovanje nutrine, a ne uz prolazni dojam koji brzo nestaje.

Upravo se zato ona u vremenu otvara onome tko se uz nju zadržava i dopušta joj da postupno oblikuje pogled i držanje. Takvo iskustvo nije pasivno. Ono podrazumijeva udioništvo u kojem se smisao prima polako, u ritmu ponavljanja i prisutnosti. Korizmeni ritam usporavanja i ponavljanja u tom se smislu pokazuje kao povlašteni okvir takvoga iskustva u kojem se ljepota ne nameće dojmom, već se prepoznaje u strpljivu prebivanju.

Ista se dinamika prebivanja i udioništva prepoznaje u obredu. Odnos prema svetome ostvaruje se uključivanjem koje zahvaća cijeloga čovjeka kroz slušanje, gledanje, kušanje i čin. Obred se ne očituje kao prijenos sadržaja, već kao događaj u kojem se značenje ostvaruje u samom činu slavljenja (usp. Johnson, T. E. – Savidge, D., *Performing the sacred. Theology and Theatre in Dialogue*, Michigan, 2009.). Riječ oblikuje slušanje, gesta nosi smisao, prostor usmjerava kretanje, a vrijeme sabire raspršeno. Ljepota obreda pokazuje se ondje gdje čin postaje put udioništva i prebivanja u daru koji se u slavlju prima.

Obred kao scena

Obred se može razumjeti pomoću pojma 'scene' ako se scena shvati kao uređen suodnos riječi, gesta, prostora i vremena u kojem se značenje oblikuje u samome slavlju. Smisao obreda ne stoji izvan čina, već se rađa iz načina na koji zajednica govori i sluša, kreće se i zadržava, stoji i šuti. Obredna scena tako postaje prostor u kojem se događaj nastanjuje, a sudionici ulaze u stvarnost koja se u slavlju pred njima otvara. Takva scena oslanja se na

tjelesnu prisutnost, prostornu raspoređenost i vidljive znakove koji usmjeravaju pažnju i držanje tijela. U tom se okviru oblikuje prostor uključenosti u kojem svi prisutni sudjeluju u istome činu. Smisao se prima iznutra, kroz pripadnost događaju koji se zbiva, a zajednička usmjerenost postaje temelj obrednog iskustva (usp. Turner, V., *Dal rito al teatro*, Bologna, 1986.). U korizmenome vremenu ta se uključenost dodatno naglašava kroz geste šutnje, usporenosti i suzdržanosti, koje obrednu scenu oslobađaju raspršenosti i pomažu zajednici da u činu ostane budno prisutna.

Iskustvo pokazuje da se obredno slavlje ponekad doživljava izvana, kao niz radnji koje se prate bez unutarnjega aktivnog udioništva. Riječi, geste i prostorni odnosi tada ostaju na razini opažanja i ne prerastaju u iskustvo prebivanja u činu. Slavlje se u takvim okolnostima doživljava s distancom, kao da se nalazi pred sudionicima, a ne da ih zahvaća iznutra. Taj se doživljaj može prepoznati i danas, kada se vjernici nerijetko osjećaju poput promatrača na kazališnoj predstavi, a ne kao oni koji su osobno uključeni u događaj slavlja. Time se gubi svijest da je liturgija, kako upozorava Rahner, mjesto na kojem se vjera ne promatra, nego se događa u činu u kojem se sudjeluje (usp. Rahner, K. *Grundkurs des Glaubens*, Freiburg, 1976.). U takvim okolnostima obredna scena slabi u svojoj sposobnosti povezivanja zajednice i gubi dinamiku koja pripada samoj naravi slavlja.

Način oblikovanja prostora snažno utječe na to hoće li se obred doživjeti kao čin u koji se ulazi ili kao zbivanje koje se promatra.

Postavlja se stoga pitanje može li liturgijski prostor koji nije promišljen u odnosu na liturgijsko slavlje doista biti u službi liturgije ili, naprotiv, potiče doživljaj slavlja kao nečega što se promatra izvana ili ostaje bez jasno određene točke uključenosti?

Povijest sakralne arhitekture pokazuje kako prostor može poticati sabranost i udioništvo. Ikonostas usmjerava pogled i označuje prijelaz. Romanički prostor prati hod i omogućuje zadržavanje. Gotičko svjetlo podiže pogled i otvara osjećaj usmjerenosti prema visini. U svim tim oblicima prostor sudjeluje u obredu i pomaže oblikovati pažnju, kretanje i držanje tijela.

U takvom razumijevanju obreda kao događaja u koji se ulazi i u kojem se prebiva, otvara se i pitanje odnosa između predanoga oblika i njegova ostvarivanja u slavlju. Obred se odvija u napetosti između zapisanoga oblika i živoga čina. On se prima u predaji i ostvaruje u izvedbi koja oblik nastanjuje i omogućuje da riječ postane događaj koji zahvaća zajednicu.

Predajna stabilnost ne označuje mehaničko ponavljanje, nego sposobnost da se isti oblik iznova nastani i ostane prepoznatljiv. U tom se procesu oblikuje ritam koji sabire zajednicu i čuva da se smisao ne rasprši. Obredu se pristupa s povjerenjem koje se stječe ulaskom u već oblikovani put, slično glazbi u koju se ulazi slušanjem, učenjem i ponavljanjem, pri čemu se sudjeluje u istome djelu svaki put iznova.

[...] može li liturgijski prostor koji nije promišljen u odnosu na liturgijsko slavlje doista biti u službi liturgije ili, naprotiv, potiče doživljaj slavlja kao nečega što se promatra izvana ili ostaje bez jasno određene točke uključenosti?

U euharistijskome slavlju razaznaje se i granica obrednoga čina. Ono što se slavi ne može se zamijeniti prikazom niti iscrpiti u vidljivim oblicima, jer znakovi ne zatvaraju smisao u sebi, već ga otvaraju prema stvarnosti koja nadilazi osjetilnu razinu iskustva.

Takav prijelaz između predanoga oblika i živoga događaja jasno se očituje u izvještaju o učenicima na putu u Emaus. Hod i tumačenje Pisma pripravlja razumijevanje i otvaraju nutarnju raspoloživost, dok se prepoznavanje događa u činu lomljenja kruha. Smisao se u tom trenutku ne zadržava na objašnjenju, nego se otvara u događaju koji se pamti i prepoznaje (usp. *Lk* 24,30-31). Obredna izvedba tako pokazuje da predani oblik omogućuje da se slavlje iznova događa kao živi susret u kojem se zajednica sabire, sudjeluje i prebiva.

Euharistija kao vrhunac obrednoga udioništva

Na tom se putu liturgijskog udioništva kao središnji i završni oblik otvara euharistijsko slavlje, u kojem se sabrani hod zajednice dovodi do svoje punine. Euharistija stoji u središtu obrednoga iskustva jer u njoj riječ nalazi svoje ostvarenje u činu, a zajednica ulazi u otajstvo koje slavi. Navještaj se u euharistiji ne zadržava na razini slušanja, nego se nastavlja i produbljuje u činu lomljenja kruha i zajedništva u kaležu, po kojem zajednica biva uključena u događaj spasenja. Tako i apostolska predaja svjedoči da se Gospodnja smrt naviješta i živi u samome slavlju sve dok on ne dođe (usp. *1Kor* 11,26).

Znakovi euharistijskoga slavlja usmjereni su prema daru koji se u njemu prima. Prostor, pokret, ritam i šutnja ne zaustavljaju pozornost na vlastitoj pojavnosti, već otvaraju zajednicu za susret te ju vode putem pripadanja i sabiranja oko jednoga stola. Tako se ljepota euharistije očituje u istinitosti odnosa koji se u tome činu rađa i produbljuje, odnosa koji se prima i živi u zajedničkome udioništvu, a ne u dojmu.

U euharistijskome slavlju razaznaje se i granica obrednoga čina. Ono što se slavi ne može se zamijeniti prikazom niti iscrpiti u vidljivim oblicima, jer znakovi ne zatvaraju smisao u sebi, već ga otvaraju prema stvarnosti koja nadilazi osjetilnu razinu iskustva. Obred ostaje upućen na otajstvo koje se ne posjeduje, već se prima.

Euharistija se tako očituje kao vrhunac aktivnog udioništva, u kojem zajednica ne stoji pred svetim kao promatrač, već biva uvedena u događaj koji joj prethodi i nadilazi. U tom činu zajednica prebiva u otajstvu koje ju oblikuje iznutra i iz kojega crpi svoj identitet, ostajući otvorena daru koji se ne može svesti na iskustvo, ali se može živjeti u predanju (usp. Dallari, M., *La dimensione estetica della paideia, Fenomenologia, arte, narratività*, Trento, 2005.).

Prag obreda kao mjesto vjere

Nakon što se euharistija pokazala kao vrhunac aktivnog udioništva, postaje potrebno razmotriti i granicu obreda, onu točku na kojoj slavlje ne zatvara iskustvo vjere u sebe, već ga otvara prema životu koji se nastavlja izvan obrednoga prostora.

Obred se u svojoj biti pokazuje kao prag na kojem se unutarnje i vanjsko dovode u odnos. Vjera se u tom prostoru ne pojavljuje kao dovršena stvarnost, već se oblikuje u samome činu slavlja kroz slušanje riječi, tjelesne geste i prostornu usmjerenost zajednice. Obred se tako očituje kao mjesto sazrijevanja vjere; »Dakle: vjera po poruci, a poruka riječju Kristovom.« (*Rim 10,17*).

Kao prag, obred prekida uobičajeni tijek vremena i sabire pozornost. Taj prekid omogućuje da se svakodnevica sagleda dublje i cjelovitije. Obredno vrijeme otvara iskustvo koje preobražava pogled i potom ponovno upućuje prema životu, sada viđenome u svjetlu dara koji je primljen. Slavlje se time potvrđuje kao put koji vodi prema življenju: »Još blaženiji oni koji slušaju riječ Božju i čuvaju je!« (*Lk 11,28*).

U tom se iskustvu praga očituje i estetska dimenzija obreda, jer se smisao vjere ne prenosi apstraktno, već se daje osjetilno i vremenski: u načinu gledanja, slušanja i zadržavanja, kroz koje se oblikuje pažnja i odnos prema onome što se slavi.

Snaga obreda proizlazi iz vjernosti predanome obliku koji se u svakome slavlju iznova nastanjuje. Smisao se očituje u činu koji se ponavlja, a ipak svaki put dotiče drukčije jer se slavlje uvijek prima u drukčijim okolnostima i s novim nutarnjim raspoloženjima. Upravo ta napetost omogućuje da slavlje ostane prepoznatljivo i živo. Ono upućuje dalje od sebe i osvjetljuje put svakodnevnoga života jer »Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist. A što sada živim u tijelu, u vjeri živim u Sina Božjega koji me ljubio i predao samoga sebe za mene.« (*Gal 2,20*). U toj upućenosti obred pronalazi svoju mjeru i svoju snagu.

Zaključak

Razmatranje obreda kao estetskoga oblika svetoga pokazuje da se vjera ostvaruje kao događaj koji zahvaća cjelinu ljudskoga postojanja i zajednice, u tijelu koje sudjeluje, u prostoru koji usmjerava, u vremenu koje se sabire i prima drukčiji ritam. Estetska dimenzija obreda očituje se kao prag na kojem se smisao daje osjetilno i vremenski, kroz riječi, geste, šutnju i prostor, a vjera se oblikuje u prebivanju i udioništvu koje se uči kroz ponavljanje, u postojanosti i strpljivoj pažnji.

U toj dinamici umjetnički izričaji sudjeluju u službi čina, dok vjernost predanome obliku omogućuje da se smisao iznova nastani u konkretnome vremenu i prostoru. U euharistiji taj obredni put nalazi svoj vrhunac budući da ondje riječ postaje čin, a zajednica se sabire kao zajedništvo koje prima dar i iz njega živi, u ljepoti slavlja koja pogled usmjerava prema udioništvu u otajstvu.

Korizma se pritom razotkriva kao povlašteno vrijeme estetskoga i duhovnoga ogoljenja, u kojem se oblik slavlja pročišćuje, osjetilno se sabire, a pažnja se usmjerava prema onome bitnome. Korizmeni ritam šutnje, jednostavnosti i usporenosti ne osiromašuje

Domenico Zampieri,
Mojsije i gorući grm, 1610. – 1615.

obredno iskustvo, nego mu vraća dubinu, dopuštajući da se ljepota pojavi u svojoj tišini i nenametljivosti. U tom iskustvu obred se potvrđuje kao prag na kojem čovjek pristaje na vlastitu konačnost i krhkost, a svakodnevni život biva preobražen estetikom vjere koja se uči hodom, čekanjem i vjernim prebivanjem pred otajstvom koje tiho nosi i oblikuje zajednicu na njezinu putu. ■

Plemenita jednostavnost kao temelj liturgijskoga izričaja

ZLATKO VLAHEK

William Brassey Hole, *Ilija na Horebu*, oko 1905.

Liturgija Crkve povlašteno je mjesto susreta Boga i njegova naroda. U njoj se neizrecivo otajstvo spasenja uprisutnjuje u povijesnim oblicima riječi, gesta i prostora, zbog čega se uvijek iznova javlja temeljno pitanje liturgijskog izričaja: kako u obredima vjerno očuvati dubinu Božje blizine, a istodobno ostati razumljiv zajednici koja slavi. Na to pitanje Drugi vatikanski koncil odgovara načelom *nobilis simplicitas* – plemenite jednostavnosti, zahtijevajući da obredi »blistaju plemenitom jednostavnošću, neka zahvaljujući kratkoći budu jasni, neka izbjegavaju nepotrebna ponavljanja« (SC 34).

Ova odrednica predstavlja više od estetske smjernice ili pastoralnog pragmatizma te izražava temeljno teološko shvaćanje liturgije kao sakramentalnog djelovanja Krista i Crkve. Biblijska objava svjedoči istoj logici: Bog se ne objavljuje u buci i spektaklu, nego u »šapatu blagog lahora« (1Kr 19,12), u siromaštvu betlehemske noći (usp. Lk 2,7) i u krajnje jednostavnim euharistijskim znakovima kruha i vina (usp. Mk 14,22-24). Liturgija, slijedeći tu evanđeosku dinamiku, prepoznaje Božje kraljevstvo u poniznim i pročišćenim znakovima koji otvaraju pristup otajstvu.

Plemenita jednostavnost stoga ne znači osiromašenje liturgije niti odricanje od ljepote, nego razlučivanje i pročišćenje liturgijskih oblika kako bi znakovi mogli govoriti vlastitim, sakramentalnim jezikom. Ona ne proizlazi iz estetskoga minimalizma, nego iz teološke svijesti o snazi znaka i o potrebi da liturgija ostane prostor u kojem se otajstvo prima, a ne proizvodi.

U suvremenim okolnostima obilježenima s jedne strane sklopošću simboličkoj prenatrpanosti, a s druge banalizacijom obreda, načelo plemenite jednostavnosti nudi hermeneutički ključ za uravnotežen i crkveno vjeran liturgijski izričaj. Polazeći od toga, ovaj rad razmatra teološko značenje toga načela te njegovu primjenu u liturgijskom govoru gesta, riječi i prostora, s posebnim naglaskom na ravnotežu između siromaštva i raskoši, ulogu liturgijskih rubrika te vrijednost suzdržanosti kao oblika duhovne pedagogije.

1. Jednostavnost liturgijskih gesta: tijelo kao nositelj vjere

Liturgijsko slavlje zahvaća čovjeka u njegovoj cjelovitosti. Čovjek pred Bogom ne stoji samo kao um koji razumije ili kao glas koji izgovara riječi, već kao tjelesno-duhovno biće koje vjeruje, moli i slavi cijelim svojim postojanjem. Stoga liturgijski govor nikada nije isključivo verbalni, već se ostvaruje u bogatoj mreži znakova u kojima geste i držanje tijela imaju vlastiti, nezamjenjivi jezik. Drugi vatikanski koncil s pravom naglašava da se u liturgiji ostvaruje posvećenje čovjeka po »vidljivim znakovima« (SC 7), a ti znakovi djeluju upravo tako što zahvaćaju i oblikuju ljudsku tjelesnost.

Na tom se području osobito jasno očituje načelo plemenite jednostavnosti. Liturgijske geste nisu dekorativni dodatak obredu niti puka pratnja riječi; one su samostalni nositelji značenja. Stajanje izražava uskrсну budnost i dostojanstvo djece Božje, klečanje govori jezikom klanjanja i poniznosti, a sjedenje označava stav slušanja i sabranosti. Njihova snaga proizlazi iz jednostavnosti: upravo zahvaljujući čitljivosti i ponovljivosti postaju univerzalni govor Crkve, oslobođen teatralnosti i individualnih improvizacija.

Biblijska antropologija ne poznaje suprotstavljanje duha i tijela. Čovjek se u Svetome pismu pred Bogom pojavljuje kao cjelovito biće koje se klanja i moli čitavim svojim bićem. Psalmist poziva: »Dođite, poklonimo se, kleknimo pred Gospodinom« (Ps 95,6), a evanđelja bilježe da Isus u Getsemaniju pada ničice na tlo (usp. Mk 14,35) i uzdiže oči prema nebu u svojoj velikoj svećeničkoj molitvi (usp. Iv 17,1). Liturgija, kao produžetak Kristove molitve u Crkvi, ne može zanemariti taj tjelesni govor bez da osiromaši vlastitu narav.

Plemenita jednostavnost u gestama ne znači njihovo ukidanje, nego njihovo pročišćenje. Liturgijska gesta treba biti jasna, odmjereni i zajednička kako bi mogla izražavati vjeru cijele Crkve, a ne privatnu pobožnost pojedinca. Pretjerano umnažanje gesta ili njihovo simboličko pre naglašavanje rađa zbrku i odvraća pozornost od središta

Liturgijske geste nisu dekorativni dodatak obredu niti puka pratnja riječi; one su samostalni nositelji značenja.

Anton Raphael Mengs,
Isus u Getsemaniju, 1769.

slavlja, dok nemarnost i banalizacija osiromašuju liturgijski govor i čine ga nečitkim.

Posebnu težinu ima zajedničko vršenje gesta. Kada cijela zajednica stoji, kleči ili se klanja u istom ritmu, postaje vidljivo ono što Crkva jest: jedno tijelo okupljeno oko Krista. Upravo se na toj razini ostvaruje ono »puno, svjesno i djelatno sudjelovanje« o kojem govori *Sacrosanctum concilium* (SC 14), sudjelovanje koje nadilazi izgovorene odgovore i zahvaća sam način na koji tijelo sudjeluje u slavlju.

Liturgičar Ivica Žižić u knjizi *Plemenita jednostavnost. Liturgija i iskustvo vjere* s pravom opisuje liturgijsku gestu kao »teloški oblikovanu šutnju tijela« – govor koji traži sudjelovanje, a ne objašnjenje. Gesta koja nije prenaplašena ne skreće pozornost na sebe, već upućuje na otajstvo koje označava. Tako ona postaje pedagogija vjere: uči kako stajati pred Bogom, kako slušati njegovu riječ i kako se klanjati njegovoj prisutnosti.

U kontekstu kulture obilježene stalnom vizualnom stimulacijom i ubrzanim ritmom, ovo načelo predstavlja poseban izazov. Liturgija nije prostor samopotvrđivanja, nego primanja. Tijelo u liturgiji ne proizvodi značenje, nego ga prima i na njega odgovara. Upravo zato jednostavna, ponavljana i zajednički prepoznatljiva gesta ima veću dubinu od individualno osmišljenog izraza: ona čini tijelo prozirnim za otajstvo Kristove prisutnosti u Crkvi.

2. Jednostavnost riječi i vrijednost liturgijske šutnje

Jednostavnost liturgijskog izričaja ne očituje se samo u gestama, nego se s osobitom jasnoćom prepoznaje u uporabi riječi. Liturgija se ne služi proizvoljnim govorom niti je prostor spontane retorike; ona je strukturirana biblijskom riječju, molitvenom predajom Crkve i dijaloškim obrascima koji uključuju cijelu zajednicu. Riječi koje se izgovaraju u liturgiji imaju prvenstveno performativni karakter: one govore o otajstvu i sakramentalno ga ostvaruju. Zbog toga *Sacrosanctum concilium* može reći da u liturgiji »Bog govori svome narodu, a Krist sveudilj naviješta evanđelje« (SC 33).

Plemenita jednostavnost zahtijeva da te riječi budu izgovarane jasno, vjerno i bez dodataka koji bi ih osobnim komentarima ili improvizacijama zamaglili. Svaka samovoljna intervencija u liturgijske tekstove – bilo parafraziranje, proširivanje ili tzv. pastoralne prilagodbe – narušava objektivnost obreda i slabi povjerenje vjernika u riječ Crkve kao zajedničku baštinu.

U tom je smislu potrebno upozoriti na napast stalnog objašnjavanja. U želji da slavlje učine razumljivijim, pojedini se služitelji često upuštaju u didaktičko tumačenje gotovo svakog znaka. Premda kateheza ima svoje nezamjenjivo mjesto u životu Crkve, liturgija sama po sebi nije prostor poučavanja, nego slavljenja. *Opća uredba Rimskog misala* stoga kaže da se »može vrlo kratko uvesti vjerniku u misu dana« (OURM 29). Joseph Ratzinger u knjizi *Duh liturgije* (str. 174.) upozorava da se liturgija ponajprije prima uranjanjem u slavlje, a ne racionalnim objašnjenjem; preopterećenost riječima rađa površno sudjelovanje jer vjernika zadržava na razini slušatelja tumačenja umjesto sudionika otajstva.

Jednostavnost riječi stoga uključuje i povjerenje u djelovanje Duha Svetoga koji vodi Crkvu »u svu istinu« (Jv 16,13). Duh djeluje u izgovorenoj riječi i u neizgovorenome – u šutnji koja dopušta da riječ padne u srce i ondje donese plod.

Zato je liturgijska šutnja nezaobilazna sastavnica slavlja. »U prikladnim se trenutcima treba održavati sveta šutnja« (SC 30), ne kao praznina ili stanka između dviju aktivnosti, nego kao aktivni prostor slušanja i nutarnjeg odgovora. U šutnji naviještena riječ postaje osobna molitva, a euharistijski dar biva primljen s vjerom. S pravom možemo tvrditi kako gubitak šutnje vodi u »unutarnju fragmentaciju slavlja«, dok šutnja, naprotiv, povezuje riječi, geste i znakove u jedinstveni čin bogoštovlja.

U svijetu neprestane komunikacije i informacijske zasićenosti liturgijska šutnja postaje snažan proročki znak. Ona ne svjedoči o nedostatku, već o punini – o povjerenju da se najdublje stvarnosti posreduju strpljivim prebivanjem pred Otajstvom, a ne mnoštvom riječi.

3. Jednostavnost liturgijskog prostora i materijalnih znakova

Liturgijski prostor nije neutralna pozornica na kojoj se odvija slavlje, nego sastavni dio samoga čina liturgijskog slavlja. Arhitektura crkve, raspored elemenata, uporaba materijala i način osvjetljenje tvore svojevrstu 'tihu katehezu' koja usmjerava pogled, tijelo i srce zajednice prema središtu otajstva. *Opća uredba Rimskog misala* stoga naglašava da se svetište mora urediti tako da jasno izražava različite službe i omogućuje djelatno sudjelovanje vjernika, pri čemu su oltar, ambon i sjedište predsjedatelja temeljne točke liturgijskog prostora (usp. OURM 253).

Načelo plemenite jednostavnosti u oblikovanju prostora prije svega zahtijeva jasnoću hijerarhije znakova. Kada se u svetištu sve pokušava istaknuti, zapravo ništa više ne dolazi do izražaja. Prekomjerna simbolička gustoća stvara zasićenje koje onemogućuje čitljivost i raspršuje pozornost. Zbog toga *Sacrosanctum concilium* traži da se iz liturgijskog prostora ukloni sve što ne služi izravno slavlju (SC 124), kako bi se postigao sklad između funkcije i forme.

Prekomjerna simbolička gustoća stvara zasićenje koje onemogućuje čitljivost i raspršuje pozornost.

Prostor koji se neprestano preuređuje prema subjektivnim kriterijima prestaje biti mjesto memorije Crkve i postaje ogledalo prolaznih trendova.

Posebno je osjetljivo pitanje preopterećenosti prostora pobožnim predmetima, zavjetnim darovima i prigodnim dekoracijama koje nemaju vlastitu liturgijsku ulogu. Premda su oblici pučke pobožnosti dragocjeni i nose bogato duhovno iskustvo naroda, *Direktorij o pučkoj pobožnosti i liturgiji* jasno upozorava da se liturgijski čin ne smije zamijeniti pobožnim vježbama niti njima opterećivati euharistijsko slavlje (*DPP* 13). Liturgija ima vlastitu logiku i vlastiti jezik, koji se ne smije zamutiti mnoštvom različitosti znakova.

Jednostavnost prostora stoga ne znači estetsku prazninu ni asketsku hladnoću, nego oslobađanje znaka kako bi mogao govoriti vlastitim jezikom. Materijali trebaju biti dostojanstveni i trajni – kamen, drvo, metal – jer i oni posreduju teološku poruku: oltar upućuje na Krista kao »živi kamen« (*1Pt* 2,4), a uzdignuti ambon na prvenstvo Božje riječi u zajednici vjere. Stoga, liturgijski prostor treba slijediti načelo usklađenosti s logikom obreda, a ne s osobnim ukusom ili pastoralnim modama. Prostor koji se neprestano preuređuje prema subjektivnim kriterijima prestaje biti mjesto memorije Crkve i postaje ogledalo prolaznih trendova. Plemenita jednostavnost, naprotiv, čuva kontinuitet, omogućuje sabranost i otvara prostor da se u tišini materije i oblika ponovno prepozna prisutnost Onoga koji se u liturgiji daruje.

4. Između siromaštva i raskoši: pitanje liturgijske ljepote

Jedno od najraširenijih pogrešnih tumačenja načela plemenite jednostavnosti jest njegovo poistovjećivanje s liturgijskim siromaštvom, kao da bi vjernost evanđelju nužno zahtijevala estetsku oskudicu ili gotovo programsko odricanje od ljepote. Suprotna krajnost pojavljuje se u shvaćanju liturgijske ljepote kao ploda materijalne raskoši, gdje se vrijednost slavlja mjeri cijenom liturgijskog posuđa ili vizualnim dojmom prostora. Obje pozicije promašuju bit: liturgijska ljepota ne rađa se ni iz bijede ni iz luksuza, već iz unutarnje istinitosti znaka.

Sacrosanctum concilium to izriče bez zadržke: »Crkva u bogoslužju ne traži raskoš, nego plemenitu ljepotu« (*SC* 124). Izraz *nobilis pulchritudo* usko je povezan s pojmom plemenite jednostavnosti i označava ljepotu koja izvire iz sklada, mjere i jasnoće, a ne iz gomilanja materijalnih elemenata. Riječ je o ljepoti koja je suzdržana, ali snažna, jer je u službi otajstva.

U tom smislu liturgijska ljepota ima sakramentalni karakter. Ona nije autonomna estetska kategorija, nego način na koji se otajstvo posreduje osjetilima. Lijepo je ono što omogućuje da se Kristovo vazmeno otajstvo prepozna, slavi i živi. Materijali sami po sebi ne govore ništa: zlato može postati isprazni ukras, a drvo mjesto dubokog susreta s otajstvom – ovisno o kontekstu, simbolici i uključenosti u cjelinu slavlja. Zato *Opća uredba Rimskog misala* traži da liturgijski predmeti budu otmjeni, jednostavni i primjereni

svetoj uporabi (usp. *OURM* 348-351), pri čemu ključna riječ nije 'skupo', već 'primjereno'.

Jednostavni materijali, ako su kvalitetno obrađeni i teološki promišljeni, mogu snažno posredovati Božju blizinu: kruh koji se lomi, kalež koji se uzdiže, oltar koji nosi tragove ruku zajednice. Ta istinitost uključuje i brigu, i mjeru, i disciplinu, jer liturgija ne trpi ni improviziranu neurednost ni hladnu formalnost. Liturgijska ljepota ne može se proizvesti tehnikom niti kupiti novcem; ona se rađa iz vjernosti obredu i osjetljivosti za znak. Plemenita jednostavnost stoga nije kompromis između siromaštva i raskoši, nego put prema ljepoti koja ne zavodi, već uvodi u otajstvo i vodi zajednicu prema susretu s Bogom.

Johann Michael Rottmayr,
Duh Sveti, 1714.

5. Rubrike i suzdržanost kao čuvari jasnoće slavlja

Rubrike liturgijskih knjiga u suvremenoj se praksi nerijetko doživljavaju kao formalističko ograničenje pastoralne slobode. Takvo poimanje, međutim, počiva na nerazumijevanju same naravi liturgije. Liturgija nije prostor osobnog izražavanja, već čin Crkve, u kojem se slavitelj – bio on prezbiter ili vjernik laik – uključuje u već oblikovanu molitvu Kristova Tijela. Poštivanje rubrika stoga ne predstavlja legalizam, već oblik ekleziološke poniznosti: ono pokazuje da se otajstvom ne raspolaže, nego ga se prima kao dar.

Instrukcija *Redemptionis sacramentum* to izričito potvrđuje kad kaže da »nitko, pa ni svećenik, ne smije po vlastitom nahođenju u liturgiji ništa dodavati, izostavljati ili mijenjati« (*RS* 31). Time se ne guši autentičnost slavlja, već se čuva njegovo jedinstvo i prepoznatljivost u cijeloj Crkvi. Rubrike imaju i hermeneutičku ulogu: razlučuju bitno od sporednoga te štite središnje otajstvo od banalizacije i privatizacije.

Poseban oblik plemenite jednostavnosti očituje se u liturgijskoj suzdržanosti, koja je sastavni dio ritma liturgijske godine. Suzdržanost nije puki manjak, nego teološki govor u znakovima. Izostavljanje Slave i Aleluje u korizmenom vremenu, suzdržaniji glazbeni izričaj i veći naglasak na šutnji stvaraju iskustvo svojevrsnog »liturgijskog posta« koji pripravlja za puninu vazmenoga slavlja.

Plemenita jednostavnost nije estetski ukus niti pragmatična pastoralna tehnika; ona predstavlja izraz vjere Crkve u sakramentalnu snagu znakova koje joj je Krist povjerio.

Opća načela o liturgijskoj godini i o kalendaru podsjećaju da se vlastita obilježja pojedinih vremena moraju vjerno poštivati, jer upravo tim ritmom Crkva oblikuje duhovni hod zajednice. Izmjena praznine i punine, tame i svjetla, uči vjernike da radost ne može biti trajno zadržana u vrhuncu, već se rađa iz strpljiva iščekivanja. Ondje gdje se izgubi asketska dimenzija, liturgija lako postaje neprekinuta euforija, lišena dubine i snage iznenađenja.

Rubrike i suzdržanost tako zajedno tvore unutarnju disciplinu liturgije. One ne sputavaju slavlje, nego mu daju formu, ritam i gustoću značenja. U svijetu obilježenom stalnim aktivizmom i potrebom za trenutačnim učinkom, liturgija koja se usuđuje biti suzdržana postaje proročki znak Crkve koja zna da se najdublje stvarnosti ne proizvode, nego se strpljivo primaju.

Zaključak: plemenita jednostavnost kao put u puninu sudjelovanja

Plemenita jednostavnost nije estetski ukus niti pragmatična pastoralna tehnika; ona predstavlja izraz vjere Crkve u sakramentalnu snagu znakova koje joj je Krist povjerio. Ona proizlazi iz uvjerenja da liturgija se prije svega očituje kao Božje djelovanje u Crkvi, u kojem se otajstvo prima kao dar, a ne kao ljudski proizvod. *Nobilis simplicitas* stoga se ne shvaća kao strategija za učiniti liturgiju »privlačnijom«, nego kao način vjernosti njezinoj najdubljoj naravi.

U tom se svjetlu pokazuje da plemenita jednostavnost omogućuje liturgiji da istodobno ostane razumljiva bez banalnosti, lijepa bez raskoši i duboka bez kompliciranosti. Razumljivost se postiže prozirnošću simbola; ljepota izvire iz istinitosti; dubina se rađa iz vjernosti otajstvu. *Sacrosanctum concilium* u broju 14 sažima ovu dinamiku govoreći o »punom, svjesnom i djelatnom sudjelovanju« kao cilju liturgijske obnove – sudjelovanju koje ima duhovnu i egzistencijalnu narav.

U vremenu obilježenom vizualnom inflacijom, stalnom bukom i komunikacijskim preopterećenjem, liturgija pročišćena plemenitom jednostavnošću može ponovno postati povlašteno mjesto sabranosti, susreta i preobrazbe. Ona se ne natječe s logikom spektakla, već joj se svjesno suprotstavlja: privlači dubinom tišine, a ne intenzitetom podražaja; očituje snagu istine otajstva, a ne prolazne emocije.

Takva liturgija ne ostavlja vjernika na razini promatrača, već ga uvodi u dinamiku otajstva. Sudjelovanje tada prestaje biti niz vanjskih aktivnosti i postaje proces unutarnjeg oblikovanja – hod od raspršenosti prema sabranosti, od površnosti prema dubini, od riječi prema šutnji, od znaka prema Stvarnosti. Plemenita jednostavnost tako se pokazuje kao put Crkve prema punini njezina poslanja: biti sakrament spasenja u svijetu koji je zaboravio šutjeti pred Bogom. ■

Estetika i djelatno udioništvo: ruho i predmeti u liturgijskom slavlju

MILAN DANČUO

Konstitucija o liturgiji *Sacrosanctum Concilium* Drugoga vatikanskog koncila donosi nova mjerila kada je riječ o estetici u liturgijskim slavljinama: »Neka obredi blistaju plemenitom jednostavnošću, neka zahvaljujući kratkoći budu jasni, neka izbjegavaju nepotrebna ponavljanja te budu prilagođeni mogućnosti shvaćanja vjernika tako da im općenito neće trebati mnoga razjašnjenja« (SC 34). Isti princip naveden je i s obzirom na umjetnost, sakralno ruho i urese za koje nije prihvatljivo da odišu raskošnošću, nego plemenitom ljepotom i jednostavnošću. Liturgijski prostor i predmeti ne mogu imati nedostatnu, osrednju ili prividnu umjetnost pa se treba brižljivo paziti da u svojoj plemenitosti budu prikladni za liturgijska slavlja i da se po njima može ostvariti djelatno sudjelovanje vjernika (usp. SC 124). Koncil jasno ističe da estetika u liturgiji nije izvanjska karakteristika niti je izravno povezana s većom svečanošću ili ceremonijalnošću. Plemenita jednostavnost upućuje dakle na sklad i dostojanstvo, a njezina je svrha izgrađivanje plodonosnijeg eklezijalnog zajedništva i omogućavanje djelatnijeg udioništva vjernika u samom liturgijskom slavlju. Takvu ulogu imaju također liturgijsko ruho i bogoslužni predmeti u liturgijskom slavlju kojima posvećujemo pažnju u ovim razmišljanjima.

Bog je tvorac ljepote

U mudrosnoj tradiciji u Starom zavjetu Boga se slavi zbog veličine i ljepote djela stvaranja i promatra ga se kao tvorca ljepote (usp. *Mudr* 13,3). U kršćanstvu, na tragu biblijske tradicije i klasične filozofije, razvija se koncept ljepote kao teološke kategorije. Estetika u ljudskom životnom i osjetilnom iskustvu otkriva Boga i upućuje na njega: djelo ljepote je čisti dar koji čovjeka poziva na slobodu i odvlači ga od njegove sebičnosti i samodostatnosti. Božja ljepota očituje se na poseban način u liturgijskim slavljinama ponajprije kroz materijalne stvari po kojima čovjek dolazi do duhovnih stvarnosti. Sakralna umjetnost i predmeti po svojoj se naravi »odnose na beskrajnu božansku ljepotu, koju na neki način valja izraziti ljudskim djelima« (SC 122). Liturgijski prostor, umjetnost, ruho, predmeti i glazba koji su dio dinamike liturgijskog slavlja mogu tako postati dostojni i prikladni simboli Božje otajstvene prisutnosti.

Estetika u ljudskom životnom i osjetilnom iskustvu otkriva Boga i upućuje na njega: djelo ljepote je čisti dar koji čovjeka poziva na slobodu i odvlači ga od njegove sebičnosti i samodostatnosti.

Liturgijski prostor i predmeti ulaze u okvir obrednosti koja aktualizira njihovu simboličku vrijednost s obzirom da u sebi posjeduje performativnu dimenziju. Liturgijski simboli su oblik i sadržaj Božje prisutnosti u svijetu i s njim ostvaruju otajstvenu komunikaciju. Obred ne služi samo izražavanju vjere, nego postaje povlašteno mjesto iskustva vjere i događanja otajstva. Prepoznavanje obreda i njegove važnosti unutar iskustva slavlja vjere nanovo vrednuje u prošlosti zapostavljenu dimenziju iskustvenosti. Liturgijska teologija nastoji danas dati pravo mjesto i važnost čovjekovoj tjelesnoj iskustvenosti i materijalnom svijetu u promišljanjima o liturgijskom slavlju kao činu vjere. Predmeti kao liturgijsko ruho i različiti bogoslužni predmeti koji se koriste u liturgiji promatraju se u takvoj simboličkoj dimenziji. Potrebno je stoga danas izbjevati opasnost da se sama liturgija i s njom povezani predmeti doživljavaju kao izraz kulturnog estetizma zatvorenog u puku ceremonijalnost i izvanjskost.

Liturgijsko ruho i predmeti

Opća uredba Rimskog misala donosi nekoliko važnih smjernica po pitanju liturgijskog ruha i bogoslužnih predmeta koji se koriste u liturgijskim slavljinima. Liturgijsko ruho na izvanjski način očituje raznolikost službi u liturgijskom slavlju i simbol je službe koja je vlastita svakom služitelju (usp. *OURM* 335-347). Stoga ruho nema estetsku ili ceremonijalnu ulogu, nego doprinosi ponajprije uresu i ljepoti samoga liturgijskog slavlja. Za izradu liturgijskog ruha koriste se kvalitetni materijali, kvalitetne prirodne ili eventualno umjetne tkanine karakteristične za pojedini kraj koje uvijek trebaju odgovarati dostojanstvu liturgijskoga slavlja i osobe. Ljepota pojedinog ruha ne određuje se prema obilju raskošnih ukrasa koji se dodaju ili u subjektivnom ukusu pojedinaca, nego u materijalu koji se upotrebljava, u obliku i ukrasima po principu uzvišene jednostavnosti koji priliče upotrebi u liturgijskom slavlju. Različite boje liturgijskog ruha tijekom liturgijske godine snažnije i na izvanjski način naglašavaju vlastitost otajstava vjere koja se slave i očituju smisao za rast u kršćanskom životu.

Glede predmeta koji se koriste u liturgijskim slavljinima, *Opća uredba* ističe da trebaju omogućiti djelatno sudjelovanje vjernika te biti dostojni i plemeniti jer su simboli Božje otajstvene prisutnosti (usp. *OURM* 325-334; 348-351). U dokumentu se ponavlja koncilsko načelo o plemenitoj ili uzvišenoj jednostavnosti i o izbjegavanju raskoši pa treba uvijek voditi računa o istinitosti stvari i nastojati da ukrasni elementi odgovaraju namjeni za koju su određeni, pomažu odgoju vjernika te dostojanstvu liturgijskog prostora i slavlja. U odabiru stvari za liturgijske predmete uzimaju se materijali koji se prema shvaćanju današnjeg vremena smatraju plemenitim, pod uvjetom da su trajni i da odgovaraju liturgijskoj uporabi. Liturgijsko posuđe svakako je potrebno izraditi od plemenite kovine i uz pozlatu ako je izrađeno od kovine koji rđa, a kalež i

U odabiru stvari za liturgijske predmete uzimaju se materijali koji se prema shvaćanju današnjeg vremena smatraju plemenitim, pod uvjetom da su trajni i da odgovaraju liturgijskoj uporabi.

ostalo posuđe namijenjeno za Krv Gospodinovu treba biti napravljeno od tvari koja ne upija tekućinu. *Opća uredba* jasnije definira i upotrebu drugih predmeta za koje također vrijede kriteriji umjetnosti i uzvišene jednostavnosti: »Osim bogoslužnoga posuđa i ruha, za koje je određena posebna tvar, neka i drugi predmeti, bilo namijenjeni liturgijskoj uporabi bilo na koji drugi način pripušteni u crkvu, budu dolični i u skladu sa svrhom za koju je svaki predmet određen« (*OURM* 348). Kod urešavanja oltara također je potrebno težiti za umjerenošću. Liturgijski predmeti prikladno se raspoređuju na oltarnom prostoru poštujući pritom liturgijsko uređenje oltara i prezbiterija. Neophodno je da svi predmeti budu skladno uređeni kako bi vjernici mogli pažljivo pratiti i djelatno sudjelovati u liturgijskom slavlju.

Smisao plemenite jednostavnosti

Rimsku liturgijsku tradiciju obilježava jednostavnost i trijeznost u usporedbi s istočnim liturgijskim tradicijama koje se odlikuju većom ceremonijalnošću i raskoši. Međutim, plemenita jednostavnost rimskog obreda ne treba se miješati s pogrešno shvaćenim liturgijskim siromaštvom i intelektualizmom koji mogu umanjiti i obezvrijediti sam smisao liturgije i svečanost slavlja. Plemenita jednostavnost koja bi trebala karakterizirati slavlje euharistije i druga liturgijska slavlja ne znači da slavlja trebaju biti lišena svoje otajstvenosti ili ih učiniti razumljivima i jednakima našim svakodnevnim životnim iskustvima. Stoga koncilsko načelo o plemenitoj jednostavnosti poziv je da se vjernici preobraze djelatnim sudjelovanjem u liturgiji pa obredi trebaju biti kratki, jasni, neopterećeni nepotrebnim ponavljanjima i prilagođeni mogućnostima shvaćanja vjernika bez mnogo razjašnjenja (usp. *SC* 34). Jednostavnost na koju poziva Koncil jest plemenita, odnosno jednostavnost koja posjeduje izvanredne kvalitete. Izvorni latinski tekst Konstitucije koristi riječ *fulgeant* kako bi opisao tu plemenitu jednostavnost: obredi trebaju »zablistati« ili »zabljesnuti«. Liturgija je u konačnici usmjerena prema proslavi Boga kao svom najvažnijem smislu. Druga i ne manje važna svrha liturgije je posvećenje čovjeka i poziv na svetost. Što Crkva postaje svetija, to slavi više Boga. Tek kada se shvati smisao obreda i doživi iskustvo susreta s Božjim otajstvom u liturgiji, tada je moguće ostvariti i rast vjernika u svetosti.

Oblikovanje liturgijskog ruha i bogoslužnih predmeta ne smije biti usmjereno na raskošnost, ali ne može biti ni bez ljepote, umjetničke vrijednosti ili se voditi osrednjošću. Plemenita jednostavnost se ne predstavlja kao neka vrsta minimalizma niti upućuje na nešto što je obično ili uobičajeno. Liturgijsko ruho i predmeti koji se koriste u liturgiji trebaju težiti plemenitoj i uzvišenoj ljepoti kao teološkom kriteriju estetike. Kod njihova oblikovanja potrebno je od raznih umjetnosti tražiti njihovu plemenitu uslugu te priznati umjetnički izraz pojedinih naroda i lokalnih tradicija. Umjetnička djela i blaga potrebno je sačuvati i prema potrebi prilagoditi ih

Kalež (pozlačeno srebro), XVI. st.

Euharistija je dragocjeno blago kojim se izgrađuje eklezijalno zajedništvo i ne smije se riskirati njezino osiromašenje ili kompromitiranje različitim subjektivnim praksama ili krivo shvaćenim kreativnostima koje umanjuju njezinu objektivnu otajstvenost.

Nicolaes Maes,
Isus blagoslivlje djecu, 1652.

novim zahtjevima. S druge strane, važno je promicati nova ostvarenja koja odgovaraju duhu svakoga pojedinoga vremena. Stoga je u njihovu oblikovanju potrebno težiti »za pravom umjetničkom vrsnoćom koja će hraniti vjeru i pobožnost i biti u skladu s pravim značenjem i svrhom kojoj služe« (usp. *OURM* 289). Teološka vrijednost povezana s liturgijskim ruhom ili bogoslužnim predmetom ne ovisi toliko o njihovom umjetničkom karakteru koji je svakako iznimno važan, nego o njihovoj simboličkoj vrijednosti i sposobnosti da aktualiziraju otajstvenu stvarnost Božje spasenjske prisutnosti. U simboličkoj vrijednosti liturgijski predmeti shvaćaju se kao otvaranje prema daljnjem značenju i njihovo korištenje u slavlju ostvaruje djelatno udioništvo u otajstvu koje se proslavlja.

Sklad i dostojanstvo u izgradnji zajedništva

Plemenitost, jednostavnost i uzvišena ljepota omogućuju uprisutnjenje Božje ljepote u liturgijskom slavlju. Tako ostvareno mjerilo najvidljivije je u euharistijskom slavlju i u životu kršćanske zajednice, u eklezijalnom zajedništvu i u životu pojedinih vjernika. Papa Ivan Pavao II. istaknuo je u enciklici *Ecclesia de Eucharistia* da euharistija stvara zajedništvo te odgaja za zajedništvo (usp. *EE* 40). Liturgijska slavlja koja se ne vode subjektivnošću i osobnim ukusima jedina su u stanju omogućiti iskustveni događaj i aktualizirati simboličku vrijednost kako samoga slavlja tako i predmeta poput liturgijskog ruha ili bogoslužnih predmeta koji se koriste u liturgijskim slavljinama. Ljepota tada nije odraz ljudskog senzibiliteta ili osjećaja, nego postaje teološka kategorija koja upućuje na Boga koji je tvorac ljepote i kriterij za svaku ljudsku mjeru estetike. Takvo liturgijsko slavlje izgrađuje zajedništvo, izražava sklad i dostojanstvo te omogućuje vjernicima da u njemu djelatno sudjeluju imajući uvijek pred očima ne ljepotu gledanu ljudskim mjerilima, nego istinsku ljepotu Božje otajstvene i spasenjske prisutnosti.

U evanđeoskim izvještajima o ustanovljenju euharistije kršćanska zajednica ostaje zadivljena jednostavnošću, a ujedno i ozbiljnošću kojom Isus na Posljednjoj večeri ustanovljuje euharistijsko slavlje. Važnost takve jednostavnosti i ozbiljnosti u današnjim liturgijskim slavljinama potrebno je osvješćivati i provoditi kroz važan proces prilagođavanja koji se treba vršiti s trajnom svijesti o neizrecivosti samoga otajstva. Euharistija je dragocjeno blago kojim se izgrađuje eklezijalno zajedništvo i ne smije se riskirati njezino osiromašenje ili kompromitiranje različitim subjektivnim praksama ili krivo shvaćenim kreativnostima koje umanjuju njezinu objektivnu otajstvenost. Čuvanje i promicanje zajedništva osobita je odgovornost crkvenih pastira, ali je i zadaća svakog vjernika koji djelatno sudjeluje u euharistijskom slavlju. Razumljiva je velika odgovornost koju u euharistijskom slavlju imaju ponajprije svećenici koji predsjedaju euharistijom *in persona Christi* osiguravajući svjedočanstvo u ljubavi i službu zajedništva zajednici okupljenoj

na slavlje, ali i cijeloj Crkvi koja je uključena u svako slavlje euharistije.

Zaključne misli

Poziv na plemenitu jednostavnost sličan je Isusovom pozivu da postanemo poput djece (usp. *Mt* 18,3). Odgovor kršćanske zajednice ne sastoji se naravno u tome da postane infantilna, nego da bude poput djece ima povjerenje i pouzdanje u Boga kao nebeskog Oca iz kojega izvire njezin život i poslanje. Na sličan način i liturgijska slavlja ne bi trebala biti svakodnevna i pojednostavljena, nego jednostavna i plemenita, a istovremeno blistava i izvanredna. Poziv koncilskih otaca na plemenitu jednostavnost u obredima upotpunjen je pozivom na plemenitu ljepotu u umjetnosti i arhitekturi. Jednaki kriteriji mogu se primijeniti na liturgijsko ruho i na bogoslužne predmete koji se koriste u liturgijskim slavljinama. Liturgijsko ruho i bogoslužni predmeti nikada ne smiju usmjeravati pažnju na sebe, na svoju raskoš ili izvanjsku estetiku iza kojih se često nalaze subjektivni stavovi ili osobni ukus koji ne ostvaruju povezanost s liturgijom i s onim što liturgija treba biti u životu Crkve. Takvi predmeti u konačnici otežavaju djelatno sudjelovanje vjernika u slavlju jer odvlače pažnju s onoga što je važno u liturgiji i nerijetko postaju svrha sebi samima. Liturgijsko ruho i bogoslužni predmeti trebaju uvijek u svojoj simboličkoj vrijednosti uprisutniti Božju ljepotu i približiti vjernicima Kristovo djelo spasenja. Bogoslužni predmeti koji u svojoj plemenitosti i jednostavnosti upućuju na Krista i posreduju njegovu otajstvenu prisutnost ostvaruju u kršćanskoj zajednici sklad i dostojanstvo po mjerilu Božje ljepote. Time ne omogućuju samo plodonosnije i djelatnije udioništvo vjernika u slavlju usmjerujući ih na ono što je važno u liturgiji, nego se po njima također izgrađuje i veće eklezijalno zajedništvo. ■

LITURGIJSKI KALENDAR

VELJAČA

- 18 S PEPELNICA
 19 Č Svagdan: Pnz 30,15-20; Ps 1,1-4.6; Lk 9,22-25
 20 P Svagdan: Iz 58,1-9a; Ps 51,3-6a.18-19; Mt 9,14-15
 21 S Svagdan: Iz 58,9b-14; Ps 86,1-6; Lk 5,27-32
22 N PRVA KORIZMENA NEDJELJA
 23 P Svagdan: Lev 19,1-2.11-18; Ps 19,8-10.15; Mt 25,31-46
 24 U Svagdan: Iz 55,10-11; Ps 34,4-7.16-19; Mt 6,7-15
 25 S Svagdan: Jon 3,1-10; Ps 51,3-4.12-13.18-19; Lk 11,29-32
 26 Č Svagdan: Est 4,17k-m.r-t; Ps 138,1-3.7c-8; Mt 7,7-12
 27 P Svagdan: Ez 18,21-28; Ps 130,1-8; Mt 5,20-26
 28 S Liturgija kvatri: Iz Prigodnih čitanja (str. 190.-203.):
 1Iv 1,5 - 2,2; Ps 51,3-6a; Lk 7,36-50

OŽUJAK

- 1 N DRUGA KORIZMENA NEDJELJA**
 2 P Svagdan: Dn 9,4b-10; Ps 79,8-9.11.13; Lk 6,36-38
 3 U Svagdan: Iz 1,10.16-20; Ps 50,8-9.16b-17.21.23;
 Mt 23,1-12
 4 S Svagdan: Jr 18,18-20; Ps 31,5-6.14.15-16; Mt 20,17-28
 5 Č Svagdan: Jr 17,5-10; Ps 1,1-4.6; Lk 16,19-31
 6 P Svagdan: Post 37,3-4.12-13a.17b-28; Ps 105,16-21;
 Mt 21,33-43.45-46
 7 S Svagdan: Mih 7,14-15.18-20; Ps 103,1-4.9-12;
 Lk 15,1-3.11-32
8 N TREĆA KORIZMENA NEDJELJA
 9 P Svagdan: 2Kr 5,1-15a; Ps 42,2-3; Ps 43,3-4; Lk 4,24-30
 10 U Svagdan: Dn 3,25.34-43; Ps 25,4-5.6-7ab.8-9;
 Mt 18,21-35
 11 S Svagdan: Pnz 4,1.5-9; Ps 147,12-13.15-16.19-20;
 Mt 5,17-19
 12 Č Svagdan: Jr 7,23-28; Ps 95,1-2.6-9; Lk 11,14-23
 13 P Svagdan: Hoš 14,2-10; Ps 81,7-11.14.17; Mk 12,28b-34
 14 S Svagdan: Hoš 6,1-6; Ps 51,3-4.18-21ab; Lk 18,9-14
15 N ČETVRTA KORIZMENA NEDJELJA
 16 P Svagdan: Iz 65,17-21; Ps 30,2-6.11-12a.13b; Iv 4,43-54
 17 U Svagdan: Ez 47,1-9.12; Ps 46,2-3.5-6.8-9; Iv 5,1-3a.5-16
 18 S Svagdan: Iz 49,8-15; Ps 145,8-9.13cd-14.17-18; Iv 5,17-30
19 Č SV. JOSIP, zaručnik Bl. Dj. Marije, svetkovina:
 2Sam 7,4-5a.12-14a.16; Ps 89,2-5.27.29;
 Rim 4,13.16-18.22; Mt 1,16.18-21.24a ili: Lk 2,41-51a
 20 P Svagdan: Mudr 2,1a.12-22; Ps 34,17-21.23;
 Iv 7,1-2.10.25-30
 21 S Svagdan: Jr 11,18-20; Ps 7,2-3.9bc-10.11-12; Iv 7,40-53

Pepelnica

ULAZNA PJESMA

Ti, Gospodine, ljubiš sva bića,
i ne mržiš ni jedno koje si stvorio.
Blago kažnjavaš prestupnike,
koriš ih i opominješ za grijeh
njihove, da se ostave zloće, jer ti
si Bog naš. (*Mudr 11,24-25.27*)

ZBORNA MOLITVA

Gospodine, započinjemo
korizmu posta, molitve i
bratske ljubavi. Udijeli nam
jakost protiv navala duha
zloće i ustrajnost u dobrim
djelima. Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, na početku korizme
prinosimo ti ovu žrtvu. Molimo
te da nam djela pokore i ljubavi
ukrote zle požude te čisti od
grijeha proslavimo muku tvoga
Sina. Po Kristu.

Prvo čitanje Jl 2,12-18

Razderite srca, a ne halje svoje!

Čitanje Knjige proroka Joela

»Sada, govori Gospodin, vratite se k meni
svim srcem svojim posteć, plačuć i kukajuć.«
Razderite srca, a ne halje svoje! Vratite se
Gospodinu, Bogu svome, jer on je nježnost
sama i milosrđe, spor na ljutnju, a bogat do-
brotom, on se nad zlom ražali. Tko zna neće
li se opet ražaliti, neće li blagoslov ostaviti za
sobom! Prinose i ljevanice Gospodinu, Bogu
našemu! Trubite u trublju na Sionu! Sveti
post naredite, oglasite zbor svečani, narod sa-
berite, posvetite zbor. Saberite starce, saku-
pite djecu, čak i nejač na prsima. Neka ženik
iziđe iz svadbene sobe, a nevjesta iz odaje.
Između trijema i žrtvenika neka tuže sveće-
nici, sluge Gospodnje. Neka mole: »Smiluj
se, Gospodine, svojem narodu! Ne prepusti
baštine svoje sramoti, poruzi naroda. Zašto
da se kaže među narodima: Gdje im je Bog?«
Tad Gospodin, ljubomoran na zemlju svoju,
smilova se svom narodu.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 51,3-6a.12-14 i 17

Pripjev: Smiluj se, Gospodine,
jer sagriješismo!

Smiluj mi se, Bože, po milosrđu svome,
po velikom smilovanju izbrisi moje bezakonje!
Operi me svega od moje krivice,
od grijeha me mojeg očisti!

Bezakonje svoje priznajem,
grijev je moj svagda preda mnom.
Tebi, samom tebi ja sam zgriješio
i učinio što je zlo pred tobom!

Čisto srce stvori mi, Bože,
i duh postojan obnovi u meni!
Ne odbaci me od lica svojega
i svoga svetog duha ne uzmi od mene!

Vrati mi radost svoga spasenja
i učvrsti me duhom spremnim!
Otvori, Gospodine, usne moje,
i usta će moja navješćivati hvalu tvoju.

Drugo čitanje 2Kor 5,20-6,2

Pomirite se s Bogom... Evo, sad je vrijeme spasa!

Čitanje Druge poslanice svetoga Pavla
apostola Korinćanima

Braćo! Kristovi smo poslanici; Bog vas po
nama nagovara. Umjesto Krista zaklinjemo:
dajte, pomirite se s Bogom! Njega koji ne
okusi grijeha Bog za nas grijehom učini da mi
budemo pravednost Božja u njemu. Kao su-
radnici opominjemo vas da ne primite uzalud
milosti Božje. Jer on veli: »U vrijeme milosti
usliših te i u dan spasa pomogoh ti.« Evo sad
je vrijeme milosno, evo sad je vrijeme spasa!
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evanđelja Mt 4,17

Obratite se, govori Gospodin;
približilo se kraljevstvo Božje.

Evanđelje Mt 6,1-6.16-18

Otac tvoj, koji vidi u skrovitosti, uzvratit će ti.

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

U ono vrijeme: Reče Isus svojim učenicima:
»Pazite da svoje pravednosti ne činite pred
ljudima da vas oni vide. Inače nema vam
plaće u vašeg Oca koji je na nebesima. Kada
dakle dijeliš milostinju, ne trubi pred sobom,

Pepeo za posipanje, dobiven od grančica blagoslovljenih na Cvjetnicu prošle godine

PRIČESNA PJESMA

Onaj što o Zakonu
Gospodnjem
misli dan i noć
u svoje vrijeme
plod donosi.
(Ps 1,2-3)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, primljena
otajstva nek nam pomognu
u korizmenom zalaganju
da naši postovi budu
tebi mili a nama ljekoviti.
Po Kristu.

kako to po sinagogama i ulicama čine licemjери da bi ih ljudi hvalili. Zaista, kažem vam, primili su svoju plaću. Ti naprotiv, kada daješ milostinju – neka ti ne zna ljevica što čini desnica, da tvoja milostinja bude u skrovitosti. I Otac tvoj, koji vidi u skrovitosti, uzvratit će ti.

Tako i kad molite, ne budite kao licemjери. Vole moliti stojeći u sinagogama i na raskršćima ulica da se pokažu ljudima. Zaista, kažem vam, primili su svoju plaću. Ti naprotiv, kad moliš, uđi u svoju sobu, zatvori vrata i pomoli se svomu Ocu koji je u skrovitosti. I Otac tvoj, koji vidi u skrovitosti, uzvratit će ti. I kad postite, ne budite smrknuti kao licemjери. Izobličuju lica da pokažu ljudima kako poste. Zaista, kažem vam, primili su svoju plaću. Ti naprotiv, kad postiš, pomaži glavu i umij lice da ne zapaze ljudi kako postiš, nego Otac tvoj, koji je u skrovitosti, uzvratit će ti.«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	427	Ti, Gospodine
Otpjevni psalam:	429	Smiluj mi se, Bože
Kod pepeljenja:	852	Pogledaj, Gospode
ili	451	K tebi vapim
ili	426.4	Izmijenimo se
	438	Čuj, Stvoritelju milostiv
Prinosna:	441	Tajanstven vršeć običaj
ili	456	Prosti, moj Bože
Pričesna:	ŽV	Blago čovjeku
	1/2010	442 Bog oprosnik nam darova
Završna:	447	Spasi, Kriste, svoje djelo
ili	465	Bože, ljubiš

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, u želji da se maknemo iz grešne rutine svakodnevice i pronađemo dublji smisao vlastitog postojanja, utecimo se iskrenim prošnjama vječnome Ocu te ga zamolimo:

1. Svoju Crkvu pozivaš na autentično življenje svete vjere. Daj da skrovita djela milosrđa vjernih odjeknu diljem svijeta i potaknu narode na obraćenje, molimo te.
2. Svećenicima si povjerio odgovornu službu duhovnog vodstva vjernika. Svojom snagom i milošću prati njihovo poslanje te im u svemu pružaj neiscrpnu potporu, molimo te.
3. Svjetski moćnici ne biraju sredstva kojima će ostvariti svoje zamisli. Zauzvati svaku njihovu pohlepu i samovolju kojima unose nemir i uništavaju blagostanje narodima diljem svijeta, molimo te.
4. Volimo se isticati u društvu i smatrati se boljima od drugih. Osvijesti nam grijehе oholosti i taštine te podari istinsko obraćenje duše, molimo te.
5. Mnogi naši dragi pokojni vršili su dobra djela u nadi u vječno spasenje. Svoje neizmerno milosrđe obilno izlij na njihove duše te im podari vječni mir u nebesima, molimo te.

Vječni Oče, svim te srcem molimo da ove prošnje uslišiš. Neprestano nas jačaj u vjeri i svojom milošću potiči da se klonimo svake grešne prigode, a ustrajemo u istinskoj molitvi i vršenju dobrih djela.

Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Pepeo koji govori, a da ne kaže ništa

Mrtvačke kosti

Prolazeći kroz drevne spilje gdje je nekada sv. Benedikt živio u malenom mjestu Subiaco u Italiji, ne može čovjek, a da ne zastane i promišlja nad slikarijama koje tamo može vidjeti. Sve vrvi od prikaza ljudskih tijela. Lubanje su oslikane na svakom koraku, a ne manjka ni prikaza ostalih dijelova ljudskoga tijela koje jednom mora uminuti s postojanjem na tjelesnoj razini. Koji je razlog takvih prikaza? Ne bi to čovjek možda očekivao na mjestu gdje su se redovnici povlačili na molitvu. Ipak, zadržavši se malo dublje u promišljanju svatko si brzo posvješćuje kako su prikazi koje gleda itekako smisleni i to upravo na mjestu gdje čovjek moli i ponire u dublji odnos s Bogom.

Pepeo koji pada niz glavu te propitkuje smisao života

Započinjući korizmu spomendanom Pepelnice ili Čiste srijede svaki je vjernik baš kao u Subiacu stavljen pred promišljanje o sebi samome i o tome da će jednog dana poći s ovoga svijeta. Kosti koje su sada obavijene mesom jednom više neće koristiti ničemu osim da ih se položi u grob odakle će iščekivati uskrsnuće tijela. Sam obred pepeljenja, koji se vrši u sklopu misnog slavlja, ima za svrhu – a čini se da to i riječi koje svećenik izgovara nad glavom (lubanjom) vjernika posipajući ga pepelom jasno govore – čovjeka osvijestiti. Osvješćenje se događa pod uvjetom da je vjernik doista svjestan toga čina na jednoj duhovnoj, ali i onoj materijalnoj razini. Riječi: »Sjeti se čovječe da si prah i da ćeš se u prah vratiti« ili pak »Obrati se i vjeruj evanđelju« nisu ništa drugo nego osvješćivanje ili otrježnjenje čovjeka. A ono primarno osvješćivanje ili otrježnjenje čovjeka jest ukazivanje na smisao njegova života i na prolaznost istog života u tijelu.

Vjernik koji može odahnuti

U svijesti da će jednom poći s ovoga svijeta vjernik želi s jedne strane i odahnuti. Vjerojatno je mnogo toga što ga muči dok živi u tijelu. Katkada bi tu muku želio što prije prekinuti, no ne može tek tako lako. S druge strane vjernik je i onaj koji baš zato što je život na zemlji prolazan, smatra da život može živjeti ipak malo bolje i svetije. Naime, svaki odlazak na svetu misu, ispovijed, molitve, sve ima ulogu samo u tome da čovjeka malo trgne i posvijesti mu da se ne zadovoljava prosječnošću i površnim životarenjem u tijelu. Dugo on već tako možda i živi te ga taj stil života umara, stvara u njemu tjeskobu. On vjeru smatra nečim što mu može biti korektiv, no isti »korektor« kao da ne želi posve svjesno i uporabiti da mu bude bolje u životu.

I dok ga svećenik posipa pepelom po glavi na dan Pepelnice vjernik je pomalo i zbunjen jer osjeća da će jednom doista postati pepeo. Otići će. Sjeća se isto tako i pogreba svojih najmilijih koji su prije nekoliko dana skončali živote onda kada to nitko nije očekivao i to usred bijela dana u vrijeme trajanja godišnjih odmora. Onda kada se čovjek želi odmoriti, isti je vjernik morao itekako se umoriti jer je bio primoran organizirati ukop najmilijeg člana obitelji. Svi su rekli da se to prerano dogodilo, no njega jednostavno na zemlji više nitko ne može vidjeti.

Život koji smije biti doveden u pitanje

Valja reći i da čovjek koji biva posut pepelom na početku korizme nije baš puka neznalica. Znanje o vlastitoj propadljivosti on ima. Život u tijelu ga je tome poučio više puta, i to na više načina. Zato posipanje pepelom želi on shvatiti na jedan svjesniji način, nego je to do sada shvaćao. Odlučuje se stoga ove korizme za barem malo

sređeniji život koji će biti usmjeren na promišljanje o sebi i onome što živi u jeku svojega zemaljskog života. I to ne zato da bi sebe osudio ili doveo do stanja depresije i utučenosti jer će spoznati da nije idealan i savršen kakvim bi možda on i neki drugi ljudi htjeli da bude. Ne, sasvim suprotno, baš zato što je ušao u dubinu sebe i svoja duševna i samo njemu poznata nutarnja stanja, on odlučuje sebe i svoju nutrinu sada predati Bogu u iskrenoj molitvi.

Odnosi s ljudima koji čine život ljepšim

Osim što se vjernik odlučuje za malo dublji odnos s Bogom u molitvi, on se istodobno odlučuje i za malo kvalitetniji i srdačniji odnos s ljudima koje je sam Bog stavio na njegov životni put. Čini to iz razloga što je svjestan da je mnoge ljude povrijedio i to svjesno, slobodno i voljno. Zgriješio je tako u svojim odnosima prema ljudima. Građio je te odnose na krivi način misleći da će time biti zadovoljan, a ostao je pri tome prazan i neispunjen. No, ipak i tada, ne stoji pred ogledalom i ne promatra sebe vječito nezadovoljan sobom i onim što jest, nego se odlučuje promijeniti svoje odnose s ljudima.

Želeći promijeniti odnose s ljudima, jer oni su ga učinili praznim i nezadovoljnim, ne traga po bespuću internetskih portala i društvenih mreža ne bi li našao pravilne načine kako će postiti u korizmi. Ne čini tako. Zna da je post koji njemu treba onaj post koji se tiče suzdržavanja od loših riječi i krivih prosudbi ljudi u svojoj životnoj okolini. Prestat će ih pogađati svojim krivo biranim riječima. Prestaje i prosuđivati druge jer i sam zna da nije idealan te je prepun mana i pogrešaka.

Lakši život jer se živi iz duše, a opet u tijelu

Uviđa tako naš vjernik kako mu je nekaako lakše u životu. Oslobodio se vječitog potvrđivanja sebe i svojega ega, a priznao je i ljude koje mu je Bog stavio na životne puteve. I tada počinje moliti i vidi da ga

Charles de Groux, *Pepelnica*, 1866.

ista molitva počinje veseliti jer je postala iskreni vapaj duše. Nije više tek molitva koju mora moliti ili molitva iz puke navike, nego je to molitva koja je konačno postala iskreni razgovor s Bogom Ocem koji ljubi svako svoje biće i ne želi da niti jedno od njih propadne. Osjeća i da mu se duša počinje čistiti. Grijeha je nekako sve manje jer je Boga počeo doživljavati na jedan realniji način. Doživio ga je konačno kao nešto što se tiče njega i njegova tijela. Ne samo duše, nego i tijela. A tome ga je poučio i pepeo koji ne zna govoriti, ali već samo njegovo padanje niz glavu i obraze kao da je govor. Poema je to o prolaznosti i poziv na svjesno življenje života u tijelu.

Moliti je ove korizme Boga da ista bude doista shvaćena kao vrijeme osobnog preispitivanja života u tijelu. Onome tijelu koje nije tamnica duše kako su govorili neki stari grčki filozofi, nego način na koji ista duša »dobiva život« te postaje svim drugim ljudima vidljiva. Poželjeti je ove korizme vidjeti što više takvih dobrih duša. Kako? Pa u tijelu. Tijelu koje živi iz duše.

Ivan Benaković

Prva korizmena nedjelja

ULAZNA PJESMA

Zazvat će me
a ja ću ga uslišiti,
spasit ću ga i proslaviti,
nasitit ću ga
danima mnogim.
(Ps 91,15-16)

ZBORNA MOLITVA

Svemoguću Bože, udijeli
da godišnjom proslavom
korizme napredujemo u
spoznaji Isusa Krista i u
životu slijedimo njegov
primjer. Koji s tobom.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, prinosimo ti
kruh i vino za žrtvu što je
slavimo na početku korizme.
S tim darovima uključi i nas
u predanje svoga Sina Isusa
Krista. Koji živi.

PRIČESNA PJESMA

Ne živi čovjek
samo o kruhu,
nego o svakoj riječi
što izlazi iz Božjih
usta.
(Mt 4,4)

Prvo čitanje Post 2,7-9; 3,1-7

Čitanje Knjige Postanka

Gospodin Bog sazda čovjeka od praha zemaljskog i u nosnice mu udahne dah života. Tako postane čovjek živa duša. I Gospodin Bog zasađi vrt na istoku u Edenu i u nj smjesti čovjeka koga je sazdao. Tada Gospodin, Bog, učini te iz zemlje nikoše svakovrsna stabla – pogledu zamamljiva, a dobra za hranu – i stablo života nasred vrta i stablo spoznaje dobra i zla. Zmija bijaše lukavija od sve zvjeradi što je načini Gospodin Bog. Ona reče ženi: »Zar vam je doista Bog rekao da ne smijete jesti ni s jednog drveta u vrtu?« Žena odgovori zmiji: Plodove sa stabala u vrtu smijemo jesti. Samo za plod stabla što je nasred vrta rekao je Bog: 'Da ga niste jeli! I ne dirajte u nj da ne umrete!'« Nato će zmija ženi: »Ne, nećete umrijeti! Nego, zna Bog: onog dana kad budete s njega jeli otvorit će vam se oči i vi ćete biti kao bogovi koji razlučuju dobro i zlo.« Vidje žena da je stablo dobro za jelo, za oči zamamljivo, a za mudrost poželjno: ubere ploda njegova i pojede. Dade i svome mužu, koji bijaše s njom, pa je i on jeo. Tada se obadvoma otvore oči i upoznaju da su goli. Spletu smokova lišća i naprave sebi pregače.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 51,3-6a.12-14.17

Pripjev: Smiluj nam se, Gospodine,
jer smo sagriješili!

Smiluj mi se, Bože, po milosrđu svome,
po velikom smilovanju izbriši moje bezakonje!
Operi me svega od moje krivice,
od grijeha me mojog očisti!

Bezakonje svoje priznajem,
grieh je moj svagda preda mnom.

Tebi, samom tebi ja sam zgriješio
i učinio što je zlo pred tobom.

Čisto srce stvori mi, Bože,
i duh postojan obnovi u meni!
Ne odbaci me od lica svojega
i svoga svetog duha ne uzmi od mene!

Vrati mi radost svoga spasenja
i učvrsti me duhom spremnim!
Otvori, Gospodine, usne moje,
i usta će moja navješćivati hvalu tvoju.

Drugo čitanje Rim 5,12.17-19 (kraće)

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola
Rimljanima

Braćo: Kao što po jednom čovjeku uđe u svijet grijeh i po grijehu smrt, i time što svi sagriješiš, na sve ljude prijeđe smrt. Uistinu, ako grijehom jednoga smrt zakraljeva – po jednome, mnogo će više oni koji primaju izobilje milosti i dara pravednosti kraljevati u životu – po Jednome, Isusu Kristu. Dakle, grijeh jednoga – svim ljudima na osudu, tako i pravednost Jednoga – svim ljudima na opravdanje, na život! Doista, kao što su neposluhom jednoga čovjeka mnogi postali grešnici, tako će i posluhom Jednoga mnogi postati pravednici.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Usp. Mt 4,4b

Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta.

Evanđelje Mt 4,1-11

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

U ono vrijeme: Duh odvede Isusa u pustinju da ga davao iskuša. I propostivši četrdeset dana

John Ritto Penniman,
Iskušavanje Krista, 1818.

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, nasitio si nas kruhom s neba. Njime se vjera hrani, nada krijepi, ljubav jači. Nauči nas, molimo te, gladovati za Isusom Kristom, kruhom živim i pravim, i živjeti od svake riječi što izlazi iz tvojih usta. Po Kristu.

MOLITVA VJERNIKA

i četrdeset noći, napokon ogladnje. Tada mu pristupi napasnik i reče: »Ako si Sin Božji, reci da ovo kamenje postane kruhom.« A on odgovori: »Pisano je: 'Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta.'« Đavao ga tada povede u Sveti grad, postavi ga na vrh Hrama i reče mu: »Ako si Sin Božji, baci se dolje! Ta pisano je: 'Anđelima će svojim zapovjediti za tebe i na rukama će te nositi da se gdje nogom ne spotakneš o kamen.'« Isus mu kaza: »Pisano je također: Ne iskušavaj Gospodina, Boga svojega!« Đavao ga onda povede na goru vrlo visoku i pokaza mu sva kraljevstva svijeta i slavu njihovu pa mu reče: »Sve ću ti to dati ako mi se ničice pokloniš.« Tada mu reče Isus: »Odlazi, Sotono! Ta pisano je: 'Gospodinu Bogu svom se klanjaj i njemu jedinom služi!'« Tada ga pusti đavao. I gle, anđeli pristupili i služili mu.

Riječ Gospodnja.

Braćo i sestre, puni povjerenja da istinski raskajano srce nebeski Otac u svemu uslišava, u svoj se poniznosti skrušimo te mu uputimo svoje prošnje:

1. Tvoj je Sin hrabro podnio svaku kušnju i ostao ti vjeran. Daj da sveta Crkva odvažno vrši svoje poslanje i u svemu iskazuje potpunu vjernost tvome nauku, molimo te.
 2. Svećenici su posrednici tvoga milosrđa u sakramentu ispovijedi. Obdari ih snagom Svetoga Duha da svojim djelovanjem pripomognu obraćenju duše svakoga grešnika, molimo te.
 3. Katekumeni diljem svijeta mole tvoju milost i blizinu. Učvrsti ih u vjeri i nastojanju da te istinski slijede i iznad svega ljube, molimo te.
 4. Danas započinje proljetni kvatreni tjedan. Potakni nas na neumornu molitvu, a osobito na djelatno vršenje pokore i iskazivanje ljubavi svima potrebitima, molimo te.
 5. Po završetku ovozemaljskog života, nadamo se ugledati vječno Svjetlo. Smiluj se dušama vjernih pokojnih, ogrni ih svojim milosrđem te uvedi u nebeska prostranstva svoga kraljevstva, molimo te.
- Nebeski Oče, u poniznosti naše ljudskosti, poslušaj i usliši ove naše iskrene prošnje. Daj da nas nijedna ovozemaljska kušnja ne ispuni sumnjom, već da svo povjerenje stavimo u tvoje milosne ruke, vjerujući tvojoj blizini i pomoći u svakoj našoj potrebi.
- Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	ŽV 2/2012	Zazvat će me
ili	447	Spasi, Kriste, svoje djelo
Otpjevni psalam:	ŽV str. 40	Smiluj se, Gospode
Prinosna:	325	Evo, Bože, kruha, vina
Pričesna:	449	Ne živi čovjek samo o kruhu
	199-200	O, Kruše živi, milosni
	245	Moj Isuse
Završna:	455	O Isuse, ja spoznajem
ili	XVII	O Bože, ti si oduvijek

Napasnik vodi u smrt, Krist u život

Nakon što je Bog stvorio čovjeka postavio ga je u edenski vrt u koji je zasadio svakovrsna stabla. Među njima bilo je i stablo spoznaje dobra i zla.

Granice koje čuvaju život

Bog je dao čovjeku da jede sa svih stabala u vrtu, osim sa stabla spoznaje dobra i zla, te ga upozorio da će, bude li jeo s toga stabla, umrijeti (usp. *Post* 2,17). To znači da je Bog s dobrim razlogom čovjeku postavio granice u konzumiranju zemaljskih dobara. Ako prekorači tu granicu prijeteći mu smrt. A kako je stablo o kojem je ovdje riječ povezano sa spoznajom, u istoj Božjoj zapovijedi krije se i poruka da ni čovjekova spoznaja nije neograničena. Sintagma »dobro i zlo« u ovom se kontekstu vjerovatno odnosi na sveukupnost sve spoznaje, kao što se sintagma »nebo i zemlja« u rečenici »U početku stvori Bog nebo i zemlju« (*Post* 1,1) odnosi na sveukupnost svega stvorenoga.

Postavljanje granice znači da nijedan čovjek ne može neograničeno jesti sve što je jestivo niti neograničeno spoznavati sve što je spoznatljivo. Kada to pokuša, prekomjerno jelo, umjesto hrane koja je potrebna za život, može doslovno postati uzrok smrti, dok čovjekova ambicija da sve svede na predmet svoje spoznaje često rađa ohološću koja ne priznaje postojanje onoga što ne uspijeva zahvatiti svojim umom. S druge strane, umjereno uzimati hranu i povremeno postiti ne samo da je zdravo, nego je i izraz poštivanja prirodnih resursa koje nam je Bog podario da bismo ih mogli uživati, dijeliti s drugima te odgovorno čuvati za život budućih naraštaja. Isto tako, tek svijest o granicama našega uma širi nam granice istinske spoznaje i otvara nam vrata vjere kao izraza najveće otvorenosti i uma i srca.

Napasnik želi upravljati čovjekovim odnosom s Bogom

Uz osnovne podatke o Božjem stvaranju čovjeka, današnje prvo čitanje stavlja u prvi plan prizor u kojem napasnik, u liku zmije, želi poremetiti odnos između Boga i čovjeka nagovarajući ga da jede sa stabla s kojega mu je Bog zabranio jesti. U ovom se događaju nalazi mnogo detalja na kojima bismo se mogli zaustaviti, ali ovdje ističemo jednu podmučku nakanu koja se može opaziti u zmijinu obraćanju ženi s kojom je prisutan i njezin muž.

Naime, zmija se u svom nastupu postavlja kao ona koja želi imati kontrolu nad čovjekovim odnosom s Bogom. Ona to čini bez ikakva Božjeg poslanja. Štoviše, predstavlja se kao netko komu je više stalo do čovjekova dobra negoli je to samomu Bogu, a o njemu se u čitavom prizoru govori u trećem licu, kao da nije prisutan.

Nakon što je žena povjerovala zmiji, a jednako tako i muškarac, jer oboje su jeli sa stabla spoznaje dobra i zla, pokazalo se da su zmijine riječi bile velika prijevara. Umjesto da postanu kao bogovi, kako im je zmija obećala, muškarac i žena spoznali su svoju golotinju i osjetili potrebu sakriti se i od Boga i jedno od drugoga. To je znak da su izgubili svoj ljudski integritet, i pokušali su ga nadomjestiti odjećom. Bila je to smrt čovjekove pravednosti. No Bog je našao način da čovjeka iz toga stanja izbavi.

Milost je jača od grijeha

Za čovjekov ispravan odnos s Bogom u Bibliji se koristi pojam pravednost, a čin kojim se narušena pravednost obnavlja naziva se opravdanje. U odlomku iz Poslanice Rimljanima (5,12–19), koji čitamo u današnjem drugom čitanju, apostol Pavao vrlo zgusnutim teološkim rječnikom izražava misao da je neposluhom jednoga čovjeka

– Adama – na sve ljude, kao posljedica grijeha, prešla smrt, ali je poslušom jednoga čovjeka – Isusa Krista – svim ljudima darovano životvorno opravdanje.

Onaj prvi Adam, kaže Pavao, *pralík je Onoga koji ima doći*, što se u ovome kontekstu ponajprije prikazuje preko učinka njihovih djela. I neposluh jednoga i posluh drugoga imaju svoje učinke – ali uz jednu temeljnu razliku: plod posluha ovoga posljednjega Adama, to jest Krista, daleko nadmašuje posljedice neposluha prvoga, jer s grijehom nije kao s darom. Naime, grijehom se redovito niti ne postigne cilj do kojega se njime želi doći, nego se samo nanosi šteta, dok se Božja milost darovana u Kristu razlijeva tako obilno da popravlja sve što je grijeh pokvario i uvodi u vječni život.

Za razliku od napasnika koji čovjeka nagovara na neposluh Bogu, obmanjujući ga da će tako postići više od onoga što jest, Krist svojim dragovoljnim poslušom vraća čovjeka u ispravan i najuzvišeniji – sinovski – odnos s Bogom.

Vjernost Riječi Božjoj pobjeđuje kušnje

Slično kao što se napasnik umiješao u čovjekov odnos s Bogom u opisu prvoga čovjekova grijeha, tako i u Isusovim kušnjama u pustinji napasnik dovodi u pitanje njegov odnos s Bogom. U prvim dvjema kušnjama to je jasno izraženo riječima: »Ako si Sin Božji...« (Mt 4,3,6), dok u trećoj kušnji napasnikova preuzetnost doseže vrhunac jer traži od Isusa da mu se pokloni, obećavajući mu zauzvrat »sva kraljevstva svijeta i slavu njihovu« (Mt 8,9).

Na prvu kušnju – da pretvori kamenje u kruh – Isus odgovara riječima koje poručuju da čovjekova egzistencija nije samo materijalna, nego da čovjek živi od svake Božje riječi. Takav život, a ne

Michael Pacher, *Iskušavanje Krista*, 1471.–1479.

senzacionalna čudesa, jamči i pravedan zemaljski kruh svakom čovjeku.

Na drugu kušnju – da se baci s vrha Hrama, jer će ga anđeli nositi – Isus odgovara da bi to bilo iskušavanje Boga, protivno i prirodnom i objavljenom Zakonu.

Treća kušnja – da se Isus pokloni đavlu koji mu zauzvrat nudi sva kraljevstva svijeta i njihovu slavu – u potpunosti razotkriva napasnika kao lašca, onu staru zmiju (*Otk 12,9*) koja čovjeku obećava ono što mu ne može dati. Ova kušnja završila je tako što je Isus otjerao đavla od sebe. Time je pokazao da je dijalog sa svakim protivnikom moguć i smislen samo dotle dok se on ne razotkrije kao lažac kojemu nije stalo do istine. Kao i žena u Knjizi Postanka, tako se i Isus upustio u dijalog s napasnikom, ali ga je za razliku od nje, pobijedio ostajući vjeran istini Očeve riječi.

Domagoj Runje

Druga korizmena nedjelja

ULAZNA PJESMA

Spomeni se, Gospodine, svoje nježnosti i ljubavi svoje dovijeka. Koji se u tebe uzdaju postidjet se neće. Izbavi, Bože, Izraela iz svih tjeskoba njegovih. (Ps 25,6,3.22)

ZBORNA MOLITVA

Bože, ti nam zapovijedaš da slušamo tvoga ljubljenog Sina. Krijepi nas svojom riječi i čisti nam pogled duha, da se radujemo s gledanja tvoje slave. Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Molimo te, Gospodine, da ova žrtva izbriše naše krivice, te nam dušu i tijelo posveti za slavlje vazmenih blagdana. Po Kristu.

Prvo čitanje Post 12,1-4a

Poziv Abrahama, oca naroda Božjega.

Čitanje Knjige Postanka

U one dane:

Gospodin reče Abram:

»Idi iz zemlje svoje, iz zavičaja i doma očinskog, u zemlju koju ću ti pokazati. Velik ću narod od tebe učiniti, blagoslovit ću te, ime ću ti uzveličati i sam ćeš biti blagoslov.

Blagoslivljat ću one koji te blagoslivljali budu, koji te budu kleli, njih ću proklinjati; sva plemena na zemlji tobom će se blagoslivljati.«

Abram se zaputi kako mu je Gospodin rekao.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 33,4-5.18-20.22

Pripjev: Neka dobrotva tvoja, Gospodine, bude nad nama, kao što se u tebe uzdamo!

Prava je riječ Gospodnja i vjernost su sva djela njegova.

On ljubi pravdu i pravo: puna je zemlja dobrote Gospodnje.

Evo, oko je Gospodnje nad onima koji ga se boje, nad onima koji se uzdaju u milost njegovu: da im od smrti život spasi, da ih hrani u danima gladi.

Naša se duša Gospodinu nada, on je pomoć i zaštita naša. Neka dobrotva tvoja, Gospodine, bude nad nama, kao što se u tebe uzdamo!

Drugo čitanje 2Tim 1,8b-10

Bog nas zove i prosvjetljuje.

Čitanje Druge poslanice svetoga Pavla apostola Timoteju

Ljubljeni: Zlopati se zajedno sa mnom za evanđelje, po snazi Boga koji nas je spasio i pozvao pozivom svetim – ne po našim djelima, nego po svojem naumu i milosti koja nam je dana u Kristu Isusu prije vremenâ vjekovječnih, a očitovana je sada pojavkom Spasitelja našega Krista Isusa, koji obeskrjepi smrt i učini da zasja život i neraspadljivost – po evanđelju.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja

Iz sjajnog oblaka začu se Očev glas: Ovo je Sin moj ljubljeni! Slušajte ga!

Evanđelje Mt 17,1-9

Lice mu zasja kao sunce.

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

U ono vrijeme: Isus uze sa sobom Petra, Jakova i Ivana, brata njegova, te ih povede na goru visoku, u osamu, i preobrazi se pred njima. I zasja mu lice kao sunce, a haljine mu postadoše bijele kao svjetlost. I gle: ukazaše im se Mojsije i Ilija te razgovarahu s njime. A Petar prihvati i reče Isusu: »Gospodine, dobro nam je ovdje biti. Ako hoćeš, načiniti ću ovdje tri sjenice, tebi jednu, Mojsiju jednu i Iliji jednu.«

Dok je on još govorio, gle, svijetao ih oblak zasjeni, a glas iz oblaka govoraše: »Ovo je Sin moj ljubljeni! U njemu mi sva milina! Slušajte ga!« Čuvši glas, učenici padoše licem na zemlju i silno se prestrašiše. Pristupi k njima

Iordan Feodor, *Preobraženje*, 1835.

PRIČESNA PJESMA

Ovo je Sin moj,
Ljubljeni!
U njemu mi
sva milina.
(Mt 17,5)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, primili smo
otajstva proslave tvoga
Sina. Primi našu hvalu
što nam već na zemlji
daješ dijela s nebesnicima.
Po Kristu.

Isus, dotakne ih i reče: »Ustanite, ne bojte se!«
Podigoše oči, ali ne vidješe nikoga doli Isusa
sama. Dok su silazili s gore, zapovjedi im Isus:
»Nikomu ne kazujte viđenje dok Sin Čovječji
od mrtvih ne uskrsne.«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	426.1	Spomeni se, Gospodine
ili	455	O Isuse, ja spoznajem
Otpjevni psalam:	ŽV 2/2008	Neka dobrota tvoja, Gospodine
Prinosna:	447	Spasi, Kriste, svoje djelo
ili	228.2	Nekad na križu
Pričesna:	244	Odzivam, se Isuse
	185	O Isuse, nebesa sjaj
	248	Zdravo Tijelo
Završna:	463	Sretnih li vas

MOLITVA VJERNIKA

U neopisivoj želji da zavrijedimo spasenje duše i jednom u nebesima ugledamo sjaj Kristove slave, iskrena se srca skrušimo i puni pouzdanja utecimo Bogu Ocu prošnjama:

1. Tvoj je Sin u preobraženju primio potrebnu snagu za izvršenje spasenjskog djela. Daj da sveta Crkva neprestano crpi snagu iz svete euharistije i svakog milosnog dara koji joj daruješ, molimo te.
2. Papa, biskupi i svećenici vrše odgovornu službu brige oko tvoga vjernog stada. Nadahnjui ih svojim prisustvom u tišini njihove skrovite molitve, molimo te.
3. Mnogi su ljudi potrebiti naše pomoći i blizine. Upravi nam korake k njima te podari osobitu solidarnost sa svima u potrebi, molimo te.
4. Svako duhovno iskustvo tvoje blizine hrabri nas u ovozemaljskim kušnjama. Svojom nas ljubavlju prati u nastojanju da pravednim življenjem zavrijedimo vječnost, molimo te.
5. Želja je svakoga vjernika postići spasenja i ugledati tvoje sveto lice. Milošću obavij duše naših pokojnih te im podari vječni mir u svome nebeskom kraljevstvu, molimo te.

Bože Oče, poslušaj i usliši ove naše iskrene prošnje. Svakoga nas dana naše ovozemnosti čuvaj od zla i grijeha da bismo ti odano služili te tako sebi i bližnjima približili milost vječnoga spasenja.

Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Dobro nam je ovdje biti!

Preobraženje Isusovo očima trojice učenika

Lako je moguće zamisliti Petrov ushit i njegov zanosni uskik: *Dobro nam je biti ovdje* u trenutku gledanja Isusove nebeske slave. Ono što je Petar iz punine srca izrekao sigurno su osjetila i ostala dva učenika, čije nam riječi enađelist ne bilježi, jer možda od snažnosti dojma i nisu mogli izreći riječ. Ako smo ikada doživjeli barem približno slično iskustvo, možemo razumijeti i reakciju Petra, ali i nijemost Ivana i Jakova. Pred uzvišenošću božanske zbilje čovjek ili zanimali ili progovara riječi ushita koje nekada i nisu do kraja promišljene i suvislo oblikovane.

Trojica učenika snažno su doživjela ljepotu nebeske slave nasuprot zemaljske stvarnosti koju su proživljavali u svojoj svakodnevicu. Ribarski život sigurno nije ono najbolje što čovjek sebi može poželjeti, jer je jako ovisan o ćudima prirode: mora i zraka, valova i vjetrova, mjesečine i mraka. Ovisan je o mnogočemu što nije u domeni ljudskih vještina i znanja. Stalno je u neizvjesnosti i napetosti, upućen na rizike koji mogu biti i životno opasni. Osim toga njihov ribarski život nije im donosio visoki društveni status ni utjecaj ni moć, ali ih je čeličio u borbi za čovječnost i plemenitost, jer im je otkrivao dubine ljudskosti i sfere duha. U svojoj čežnji da dosegnu siguran i ispunjen život uputili su se za Isusom i u događaju Isusova preobraženje spoznali da se nisu prevarili, da je to baš ono što su tražili. Očito su u tom trenutku bili spremni ostaviti i zaboraviti sve ono do tada: svoje obveze i dužnosti koje su ih vezivale uz obitelj, prijatelje, posao... Suzili su svoj pogled samo na ostvarenje vlastitog cilja. Gledano njihovim očima njihov se plan na brdu preobraženja dovršio.

Preobraženje Isusovim očima

Potpuno je drugačiji Isusov pogled na događaj preobraženja. Na putu prema mukotrpnim događajima koji su trebali uslijediti na njegovu dolasku u Jeruzalem, Isus svoje preobraženje ne doživljava kao dovršetak svoga zemaljskog hoda, nego kao predah na putu prema dovršenju, kao trenutak potvrde Očeve blizine i trenutak obnove svoje odlučnosti da izvrši Očev plan spasenja. Isus je svoje planove podredio Očevoj volji i dobrobiti svih ljudi, zato nije, kao trojica učenika, izgubio iz vida ono što je na zemlji ostalo nedovršeno. Znao je da prije svog konačnog povratka u Očevu slavu treba do kraja iskusiti tragediju ljudskog postojanja kako bi ljudima otvorio izlaz iz prokletstva grijeha u novi život s Bogom. Tek nakon dovršetka svog poslanja moći će se složiti s ocjenom svojih učenika *Dobro nam je ovdje biti*, u Očevim stanovima u kojima nam je on pripravo mjesto.

Očitovanjem vlastite slave pred učenicima Isus im je otkrio da njihove nade nisu isprazne, da su utemeljene i ovim događajem potvrđene. Htio ih je učvrstiti za nastavak hoda prema dovršetku. Povratkom u zemaljsku stvarnost Isus je njihov pogled odvratio od traženja samo vlastitog ispunjenja, i usmjerio ga prema drugim ljudima. Pouka koju su izvukli utjecat će na njihov život sve do konačnog predanja u volju Božju.

Naš doživljaj

Način na koji su trojica učenika doživjela preobraženje Gospodinovo potpuno je sukladan ljudskom načinu doživljavanja. Nije ništa čudno da neki snažni duhovni doživljaj čovjeka »podigne sa zemlje« i dade mu osjećaj ushita i ispunjenja, tako da poželi u tome ostati zauvijek. U takvim

trenucima sve brige, obveze i neriješene zadaće, ostaju u drugom planu ili ih čak prekrije zaborav, a osjećaj lakoće obuzme čitavo biće. Tko ne bi poželio da tako ostane trajno?

No, ne krije li se u tome napast bijega iz stvarnosti i samozadovoljno traženje vlastitog dobra, ili jasnije rečeno, sebičnost? U tome bi se mogao kriti i snažan poriv za traženje uvijek novih sličnih iskustava. Ali to, naravno, ne može biti sukladno profilu Isusovog učenika.

Francesco Zuccarelli, *Preobraženje*, 1788.

Povratak u stvarnost

Stvarnost je ipak neumoljiva, Vraća nas »na zemlju«, u svakidašnjicu, u brige i nevolje, u borbu s izazovima, u neizvjesnost i nesigurnost i odlučno djelovanje za napredovanje prema vječnosti i to ne samo za vlastito napredovanje, nego i onih koji su nam povjereni i kojima smo poslani.

Isusov silazak s brda preobraženja jest upravo to: povratak u krutu stvarnost, na put prema Jeruzalemu. Tamo je cilj koji mu je postavio Otac. Tamo je dovršenje njegova puta. Tamo će se ispuniti njegovo predanje za spas ljudi. Takav stav i takva odlučnost nije na liniji traženja vlastitog zadovoljstva, nego na liniji žrtvovanja sebe samoga za druge. To potvrđuju i njegove riječi koje će izreći pred samu muku: »Oče moj! Ako je moguće, neka me mimoide ova čaša. Ali ne kako ja hoću, nego kako hoćeš ti.« (Mt 26,39)

Krije li se u Isusovu zahtjevu upravljenom trojici učenika na povratku s brda preobraženja: »Nikomu ne kazujte viđenje dok Sin Čovječji od mrtvih ne uskrsne« upravo svijest da bi događaj njegova preobraženja i učenički doživljaj nebeske slave,

mogao, prije njegova uskrsnuća, biti zbujujući motiv za nasljedovanje?

Pouka i poruka

Poput svake Isusove pouke i poruke koju prenosi čovjeku i ovaj događaj otkriva Božji pogled na svijet i čovječanstvo i na postizanje konačnog cilja ljudskog života: ostvarenje vječnog zajedništva s Bogom. Cilj Isusovih nasljedovatelja ne može biti smješten u okvire ovozemaljske stvarnosti, nego u nebesku zbilju.

U toj pouci prepoznamo i našu udaljenost od Božjih shvaćanja i postupanja. Usklađivanje naših pogleda s Božjim i naših metoda s njegovim je preduvjet da bismo mogli ostvariti svrhu i smisao svog života. Ovaj zemaljski život sa svojim teškoćama i izazovima darovan nam je da u njemu izvršimo poslanje koje nam je Bog povjerio za dobrobit ljudi i svijeta i za svoje vlastito posvećenje i tako hodimo s Isusom koji je jedini Put, Istina i Život.

Svako duhovno iskustvo samo je okrepna na tom putu.

Ivan Milovčić

Treća korizmena nedjelja

ULAZNA PJESMA

Kada na vama pokažem svetost svoju, skupit ću vas iz svih zemalja. Poškropit ću vas vodom čistom i očistit ću vas od svih vaših nečistoća. I dat ću vam novo srce, govori Gospodin. (Ez 36,23-26)

ZBORNA MOLITVA

Bože, izvore milosrđa i sve dobrote, odredio si lijek našim grijesima: post, molitvu i djela ljubavi. Priznajemo da smo grešni. Savjest nas optužuje. Molimo te: iskazuj nam uvijek svoje milosrđe. Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, po ovoj nam žrtvi oprosti grijehe i pomози da i mi praštamo svojoj braći. Po Kristu.

Prvo čitanje Izl 17,3-7

Čitanje Knjige Izlaska

U one dane: Narod je žedao za vodom pa je mrmljao protiv Mojsija i govorio: »Zašto si nas iz Egipta izveo? Zar da žedom pomoriš nas, našu djecu i našu stoku?« Mojsije nato zazva Gospodina: »Što ću s ovim narodom? Još malo pa će me kamenovati.« Gospodin odgovori Mojsiju: »Istupi pred narod! Uzmi sa sobom nekoliko izraelskih starješina; uzmi u ruku štap kojim si udario Rijeku i pođi. A ja ću stajati pred tobom ondje, na pećini na Horebu. Udari po pećini: iz nje će poteći voda pa neka se narod napije.« Mojsije učini tako naočigled izraelskih starješina. Mjesto prozovu Masa i Meriba zbog toga što su se Izraelci prepirali i kušali Gospodina govoreći: »Je li Gospodin među nama ili nije?«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 95,1-2.6-9

Pripjev: O da danas glas Gospodnji poslušate: »Ne budite srca tvrda!«

Dođite, kličimo Gospodinu, uzvikujmo Hridi, Spasitelju svome! Pred lice mu stupimo s hvalama, kličimo mu u pjesmama!

Dođite, prignimo koljena i padnimo nice, poklonimo se Gospodinu koji nas stvorio! Jer on je Bog naš, a mi narod paše njegove, ovce što on ih čuva.

Drugo čitanje Rim 5,1-2.5-8

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Rimljanima

Braćo: Opravdani vjerom, u miru smo s Bogom po Gospodinu našem Isusu Kristu.

Po njemu imamo u vjeri i pristup u ovu milost u kojoj stojimo i dičimo se nadom slave Božje. Nada pak ne postiđuje. Ta ljubav je Božja razlivena u srcima našim po Duhu Svetom koji nam je dan! Doista, dok mi još bijasmo nemoćni, Krist je, već u to vrijeme, za nas bezbožnike umro. Zbilja, jedva bi tko za pravedna umro; možda bi se za dobra tko i odvažio umrijeti. A Bog pokaza ljubav svoju prema nama ovako: dok još bijasmo grešnici, Krist za nas umrije.

Riječ Gospodnja.

Evangelje Iv 4,5-15.19b-26.39a.40-42 (kraće)

Čitanje svetog Evanđelja po Ivanu

U ono vrijeme: Dođe Isus u samarijski grad koji se zove Sihar, blizu imanja što ga Jakov dade svojem sinu Josipu. Ondje bijaše zdenac Jakovljev. Isus je umoran od puta sjedio na zdencu. Bila je otprilike šesta ura. Dođe neka žena Samarijanka zahvatiti vode. Kaže joj Isus: »Daj mi piti!« Njegovi učenici bijahu otišli u grad kupiti hrane. Kaže mu na to Samarijanka: »Kako ti, Židov, išteš piti od mene, Samarijanke?« Jer Židovi se ne družu sa Samarijancima. Isus joj odgovori: »Kad bi znala dar Božji i tko je onaj koji ti veli: 'Daj mi piti', ti bi u njega zaiskala i on bi ti dao vode žive.« Odvrti mu žena: »Gospodine, ta nemaš ni čime bi zahvatio, a zdenac je dubok. Otkuda ti dakle voda živa? Zar si ti možda veći od oca našeg Jakova koji nam dade ovaj zdenac i sam je iz njega pio, a i sinovi njegovi i stada njegova?« Odgovori joj Isus: »Tko god pije ove vode, opet će ožednjati. A tko bude pio vode koju ću mu ja dati, ne, neće ožednjati nikada: voda koju ću mu ja dati postat će u njemu izvorom vode koja struji u život vječni.« Kaže

Angelika Kauffmann,
Isus i Samarijanka, 1796.

PRIČESNA PJESMA

Tko bude pio vode koje ću mu ja dati, govori Gospodin, postat će u njemu izvorom vode koja teče u život vječni. (Iv 4,13-14)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, već na zemlji nahranio si nas kruhom s neba i dao nam zalag onoga što još ne vidimo. Smjerno te molimo: što sada u otajstvu slavimo, nek se ostvari u punoj istini. Po Kristu.

mu žena: »Gospodine, daj mi te vode da ne žedam i da ne moram dolaziti ovamo zahvaćati. Gospodine, vidim da si prorok. Naši su se očevi klanjali na ovome brdu, a vi kažete da je u Jeruzalemu mjesto gdje se treba klanjati.« A Isus joj reče: »Vjeruj mi, ženo, dolazi čas kad se nećete klanjati Ocu ni na ovoj gori ni u Jeruzalemu. Vi se klanjate onome što ne poznate, a mi se klanjamo onome što poznamo jer spasenje dolazi od Židova. Ali dolazi čas – sada je! – kad će se istinski klanjatelji klanjati Ocu u duhu i istini jer takve upravo klanjatelje traži Otac. Bog je duh i koji se njemu klanjaju, u duhu i istini treba da se klanjaju.« Kaže mu žena: »Znam da ima doći Mesija zvani Krist – Pomazanik. Kad on dođe, objavit će nam sve.« Kaže joj Isus: »Ja sam, ja koji s tobom govorim!« Mnogi Samarijanci iz onoga grada povjerovali su u njega zbog riječi žene koja je svjedočila. Kad su dakle Samarijanci došli k njemu, moljahu ga da ostane u njima. I ostade ondje dva dana. Tada ih je još mnogo više povjerovalo zbog njegove riječi pa govorahu ženi: »Sada više ne vjerujemo zbog tvoga kazivanja; ta sami smo čuli i znamo: ovo je uistinu Spasitelj svijeta.«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	426.2	Kada na vama pokažem ili
	460	Ja se kajem
Otpjevni psalam:	111	Ako danas
Prinosna:	VI	Izvore vode žive ili
	456.1 i 8	Prosti moj Bože
Pričesna:	436.3	Tko bude pio
	154	Žeđa duša moja
	466	Podne
Završna:	464	Milosti je čas

MOLITVA VJERNIKA

Potrebite životne promjene koja odbacuje grijeh i zlo, a prijanja uz pravdu i dobro, svim se srcem utecimo nebeskom Ocu, prinoseći mu iskrene i ponizne prošnje:

1. Krist se trsio svima objaviti i ostvariti tvoju svetu volju. Vodi Crkvu svojim Duhom da pravedno vrši svoje poslanje na zemlji i svima objavi tvoju neizmjernu ljubav, molimo te.
2. Nепrestano žedamo za tvojom prisutnošću. Podari nam mnogo svetih svećenika koji će nas u vjeri nēprestano poticati da tražimo istinski izvor žive vode, molimo te.
3. Dok molimo za vlastito obraćenje, naši su bližnji u svijetu okruženi nemirima i ratovima. Slomi samovolju pojedinaca koji uništavaju sve stvoreno radi osobne pohlepe, molimo te.
4. Krist je prilazio svakome čovjeku ne gledajući na njegove grijehе. Daj da se u međuljudskim odnosima vodimo njegovim primjerom i bezuvjetno ljubimo svoje bližnje, molimo te.
5. Naši su se pokojni trudili napajati duše na tvome izvoru vječne ljubavi. Budi im milostiv na posljednjem sudu te im otvori vrata svoga nebeskog kraljevstva, molimo te.

Oče nebeski, ove smo ti prošnje izrekli puni pouzdanja i vjere da ćeš nas uslišiti. Daj da nas ne sputava rutina ovozemaljske svakodnevice, već se nēprestano vraćamo na istinsko počelo svega svijeta i iskrena ti srca predajemo svoje slabosti dok nas napajaš živom vodom svoga neizmjernog milosrđa. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Izvor vode koja struji u život vječni

Bog je po Rudolfu Ottu, njemačkom teologu i filozofu, *mysterium tremendum et fascinans* – misterij zastrašujućeg i očaravajućeg. On je posve Drugi (*ganz Ander*) i drugačiji od onoga kako ga redovito zamišljamo. Bog nadilazi ljudske kategorije vremena, prostora i shvaćanja. Njegova drugačijost pritom nije prepreka, već sasvim suprotno – ona predstavlja dar koji ne dopušta da ga svedemo na projekciju naših želja. Ona također omogućuje očaranost, čežnju i zahvalnost te nas inspirira na poslušnost Božjoj volji. Ukratko, ta drugačijost nije distanca koja plaši već ljubav koja oslobađa (Karl Barth). Ne znam kako vama, ali meni se baš sviđa ova drugačijost Boga, Isusa Krista. Uvijek iznova me oduševljava njegov stav i ponašanje koje je ispravno premda izlazi iz okvira uhodanih načina ponašanja onog vremena. Isus prelazi granice, razbija predrasude, ruši zidove koje ljudi između sebe postavljaju. Dok se divimo/čudimo njegovoj drugačijosti on se vjerojatno čudi našoj istosti; sklonosti da druge učinimo po svojoj mjeri: da isto rade, misle, oblače, pjevaju... ukratko da budu što sličniji nama. Što to Isus čini drugačije od drugih? Današnje evanđelje donosi nam nekoliko primjera.

Prvo, on Židov započinje razgovor s pripadnicom odbačenih, nečistih Samarijanaca koji su se pod utjecajem različitih okolnosti pomiješali s drugim narodima. Drugo, što je također za ono vrijeme bilo neprihvatljivo, on muškarac razgovara na javnom mjestu sa ženom, koja nije u pratnji ni muža ni brata. Naravno, nama danas to čudno zvuči, ali još i danas, u nekim kulturama, žena ne smije nasamo razgovarati s neznancem. Treće, Isus zna sve loše stvari o Samarijanki (čega se najviše grozimo u odnosu prema drugima) i ne odbacuje ju; razlikuje osobu od njezinih djela. Susret

Isusa sa Samarijankom ne predstavlja samo povijesnu anegdotu već pruža duboki uvid u Božji odnos prema ljudima; susret je zapravo lekcija o Božjoj ljubavi, žeđi duše i univerzalnom spasenju.

Susret koji mijenja život

Susret sa Samarijankom na zdencu, osobito na početku, obiluje nesporazumima. Naime, dok Isus govori o živoj vodi, tj. pravom životu i spasenju koje po njemu dolazi, Samarijanka se zaustavlja samo na govoru o običnoj vodi i svakodnevnoj mucí donošenja vode kući. Ipak nesporazum nestaje kad joj Isus otkrije njezin prošli život i ono što je muči puno više od svakodnevnog nošenja vode. Naime, Samarijanka dolazi po vodu u podne kad nema drugih žena. Ide kad nema nikoga jer se stidi. To je zato jer je javna grešnica; imala je pet muževa, i sad ima muža koji joj zapravo i nije muž. Ukratko, osjeća se odbačeno, iskorišteno i prezreno od ljudi. Krist joj daje do znanja da je poznaje, ali ju ne osuđuje. Dapače, prihvaća je i njegova ljubav otvara put novom životu. Vraća joj dostojanstvo i samopouzdanje.

Susret Isusa sa Samarijankom ruši duboke etničke, vjerske i društvene razlike između Židova i Samarijanaca, otvarajući put evanđeoskom poslanju svim narodima. Susret je to koji nadilazi etničke (Židov-Samarijanac), spolne (muškarac-žena u javnosti) i vjerske barijere (Gerizim vs. Jeruzalem), jasno naglašavajući da istinsko štovanje Boga nije vezano uz mjesto već se događa »u duhu i istini«; u otvorenosti Božjem duhu i svjedočanstvu života koje nadahnjuje. Drugim riječima, osobni odnos s Bogom je važan. U tom odnosu Bog ima inicijativu. I ovaj susret naglašava Božju žeđ za čovjekom, gdje Isus ulazi u svakodnevnicu ljudskog života kako bi je preobrazio, darovao »vodu živu« – samoga

sebe kao vječni izvor utjehe i života. Nadalje, Taj susret sa Samarijankom, koja je, ljudski rečeno, »izgubljen slučaj«, poučava nas kako Krist može promijeniti i preobraziti i naš život. Život ove žene dobiva novi smisao. Sunčana zraka prodire u ruševine njezina života. Otvara se novi svijet, donosi novo poslanje: grešnica sada postaje navjestiteljica Evanđelja. Od odbačene grešnice tako postaje vjesnica Radosne vijesti. I drugi po njoj povjerovaše u Krista. Može li se to i nama dogoditi?

Postati navjestitelji

Mnogo je »Jakovljevih zdenaca« na kojima možemo susresti Gospodina. I mi smo vjerojatno danas došli na misu kao i svake druge nedjelje ništa posebno ne očekujući. Tako je i Samarijanka došla samo po vodu na zdenac kao i svaki drugi dan. No, susrela je Krista i taj susret joj je promijenio život. I mi možemo susresti Krista u njegovoj riječi, u euharistiji, u svakom čovjeku. On nam se ne prestano daje. Želi nas obogatiti, ispuniti naš život smislom, dati nam »žive vode«, odgovore na pitanja koja nas pritišću. Dati nam snage za svakodnevni život kad odgovora nema.

Isus se očituje kao prijatelj, štoviše, kao Spasitelj koga zanima samo čovjek i njegovo dobro. Svaki čovjek. Ne osvrće se pritom previše na obzire i mišljenja ljudi o tom što je prikladno, a što nije. On nadilazi naša mjerila i ne robuje našim zgražanjima. Njemu ne predstavlja nikakvu poteškoću da i među apostole pozove progonitelja Pavla, ili da za prvaka apostola izabere kolebljivog Petra. Bogu je sasvim razumljivo da veliki grešnik postane svećenik/biskup ili da mladi ljudi s burnom prošlošću postanu divni roditelji i marljivi Božji suradnici. Bog se ne zgraža nad

Jean-François de Troy, *Isus i Samarijanka*, 1742.

griehom čovjeka već uvijek iznova otvara mogućnosti da čovjek raste i razvija se, da pobijedi grijeh. Bog koji je savršena Ljubav prihvaća nas kao što roditelj prihvaća svoje dijete u svakom slučaju i bezuvjetno. O, kad bismo slijedili njegov primjer! Kad bismo dali ljudima šansu da se mijenjaju, da rastu. Kad bismo ih prihvaćali kad se promijene. Nažalost, često je drugačije: i kad ljudi prestanu nešto loše činiti, mi nismo sposobni promatrati ih iz nove perspektive. Uvijek ostanu za nas ono što su nekad bili/činili. Kod Isusa svatko ima novu šansu. I svetac ima svoju prošlost i grešnik svoju budućnost. Sve je to radi njegove ljubavi koja poput magneta privlači i mijenja ljude. Ta ljubav će i nas promijeniti ako joj se otvorimo.

Ivica Jurić

Četvrta korizmena nedjelja

ULAZNA PJESMA

Veseli se Jeruzaleme! Kličite zbog njega svi koji ga ljubite! Radujte se, radujte s njime, svi koji ste nad njim tugovali! Nadajte se i nasitite na dojčkama utjehe njegovog. (Usp. Iz 66,10-11)

ZBORNA MOLITVA

Bože, ti si nas sa sobom pomirio po Riječi svojoj, Isusu Kristu. Pomozi nam da odanošću i živom vjerom idemo u susret skorim vazmenim blagdanima. Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, s radošću ti prinosimo ovu žrtvu, koja nam daje lijek protiv smrti. Molimo te da je s vjerom slavimo i dostojno prikažemo za spas svijeta. Po Kristu.

Prvo čitanje 1Sam 16,1b.6-7.10-13a

Čitanje Prve knjige o Samuelu

U one dane: Reče Gospodin Samuelu: »Napuni uljem svoj rog i pođi na put! Ja te šaljem Betlehemcu Jišaju jer sam između njegovih sinova izabrao sebi kralja.«

Kad su došli i kad je Samuel vidio Eliaba, reče u sebi: »Jamačno, evo pred Gospodinom stoji njegov pomazanik!« Ali Gospodin reče Samuelu: »Ne gledaj na njegovu vanjštinu ni na njegov visoki stas jer sam ga odbacio. Bog ne gleda kao što gleda čovjek: čovjek gleda na oči, a Gospodin gleda što je u srcu.« Tako Jišaj dovede sedam svojih sinova pred Samuela, ali Samuel reče Jišaju: »Gospodin nije izabrao nijednoga od ovih.« Potom zapita Jišaja: »Jesu li to svi tvoji sinovi?« A on odgovori: »Ostao je još najmlađi, on je na paši, za stadom.« Tada Samuel reče Jišaju: »Pošalji po njega jer nećemo sjedati za stol dok on ne dođe.« Jišaj posla po njega: bijaše on rumen, lijepih očiju i krasna stasa. I Gospodin reče Samuelu: »Ustani, pomazi ga: taj je!« Samuel uze rog s uljem i pomaza ga usred njegove braće; i duh Gospodnji obuze Davida od onoga dana.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 23,1-6

Pripjev: Gospodin je pastir moj; ni u čem ja ne oskudijevam.

Gospodin je pastir moj:
ni u čem ja ne oskudijevam;
na poljanama zelenim
on mi daje odmora.
Na vrutke me tihane vodi
i krijepi dušu moju.

Stazama pravim on me upravlja radi imena svojega.

Pa da mi je i dolinom smrti proći, zla se ne bojim jer si ti sa mnom. Tvoj štap i palica tvoja utjeha su meni.

Dobrota i milost pratit će mene sve dane života moga. U Gospodnjem ću domu prebivati, kroz dane mnoge.

Drugo čitanje Ef 5,8-14

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Efežanima

Braćo: Nekoć bijaste tama, a sada ste svjetlost u Gospodinu: kao djeca svjetlosti hodite – plod je svjetlosti svaka dobrota, pravednost i istina – i odlučite se za ono što je milo Gospodinu. A nemajte udjela u jalovim djelima tame, nego ih dapače raskrinkavajte, jer što potajno čine, sramota je i govoriti. A sve što se raskrinka, pod svjetlošću postaje sjajno; što je pak sjajno, svjetlost je. Zato veli: »Probudi se, ti što spavaš, ustani od mrtvih i zasvijetlit će ti Krist.«

Riječ Gospodnja.

Evandjelje Iv 9,1.6-9.13-17.34-38 (kraće)

Ode, umije se pa se vrati gledajući.

Čitanje svetog Evandjelja po Ivanu

U ono vrijeme: Isus prolazeći ugleda čovjeka slijepa od rođenja. I pljune na zemlju te od pljuvačke načini kal pa mu kalom premaza oči. I reče mu: »Idi, operi se u kupalištu Siloamu!« – što znači »Poslanik.« Onaj ode, umije se pa se vrati gledajući. Susjedi i oni koji su ga prije vidali kao prosjaka govorili su: »Nije li to onaj

Francesco de Mura,
Ozdravljenje slijepca, XVIII. st.

PRIČESNA PJESMA

Gospodin
mi pomaza oči,
i odoh, oprah se
i progledah.
(Usp. Iv 9,11)

POPRIČESNA MOLITVA

Bože, ti prosvjetljuješ svakog čovjeka koji dolazi na ovaj svijet; molimo te, izliječi nam sljepoću srca da spoznamo što je pravo i tebe iskreno ljubimo. Po Kristu.

koji je sjedio i prosio?« Jedni su govorili: »On je.« Drugi opet: »Nije, nego mu je sličan.« On je sam tvrdio: »Da, ja sam!«

Tada odvedoše toga bivšeg slijepca farizejima. A toga dana kad Isus načini kal i otvori njegove oči, bijaše subota. Farizeji ga počеше iznova ispitivati kako je progledao. On im reče: »Stavio mi kal na oči i ja se oprah – i evo vidim.« Nato neki između farizeja rekoše: »Nije taj čovjek od Boga: ne pazi na subotu.« Drugi su pak govorili: »A kako bi jedan grešnik mogao činiti takva znamenja?« I nastade među njima podvojenost. Zatim ponovno upitaju slijepca: »A što ti kažeš o njemu? Otvorio ti je oči!« On odgovori: »Prorok je!« Odgovore mu: »Sav si se u grijesima rodio, i ti nas da učiš?« I izbacije ga.

Dočuo Isus da su onoga izbacili pa ga nađe i reče mu: »Ti vjeruješ u Sina Čovječjega?« On odgovori: »A tko je taj, Gospodine, da vjerujem u njega?« Reče mu Isus: »Vidio si ga! To je onaj koji govori s tobom!« A on reče: »Vjerujem, Gospodine!« I baci se ničice preda nj.

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	463	Sretnih li vas
ili	260	O da bude radost
Otpjevni psalam:	430	Gospodin je pastir moj
Prinosna:	XV	Oče, primi žrtvu ovu
Pričesna:	201	O svjetlo duša Isuse
	246	Ovdje je sada
	852	Pogledaj, Gospode
Završna:	447	Spasi, Kriste, svoje djelo

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, u nadi da ćemo po vršenju djela dobrote i pravednosti biti oslobođeni svake tame ovozemnosti, s pouzdanjem se obratimo vječnome Ocu te ga zamolimo:

1. Sveta Crkva poslana je naviještati svjetlo Božje dobrote i ljubavi. Daj da njeno djelovanje donese spoznaju Krista u svaki pa i najmračniji kutak ovoga svijeta, molimo te.
2. Svećenici nam svakoga dana očituju Božje djelo spasenja. Danomice ih jačaj snagom i vodstvom Svetoga Duha u vršenju povjerenih im službe, molimo te.
3. U svijetu živi mnogo osoba s invaliditetom, potrebnih naše potpore. Daj da kroz našu pomoć i suosjećanje osjete tvoju ljubav i blizinu, molimo te.
4. Tvoj Sin nije samo ozdravio slijepca, već njegovu životu podario novi smisao. Daj da nas zahvati istinsko obraćenje koje otvara nove vidike i ne vraća nas na stari put grešnosti, molimo te.
5. U ovozemnosti nam daruješ čudesna iskustva tvoje svete prisutnosti. Daj da nam ona osvijetle put istine kojim nas želiš povesti prema vječnosti, molimo te.

Vječni Oče, zahvalni na svakom značenju koje prosvjetljuje dubinu naše vjere i daruje nam spoznaju tvoga spasenjskog čina, uputili smo ti ove naše molitve. Po svojoj ih milosti usliši te nas i dalje krijepi svojom očinskom providnošću.

Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Znamenje vjere

Deveto poglavlje Ivanova evanđelja posvećeno je opisu ozdravljenja slijepca od rođenja i svega što je to ozdravljenje izazvalo među rodbinom, susjedima, farizejima i općenito među Židovima. Ovaj se tekst može čitati iz različitih kutova gledanja. Sam evanđelist nam je na koncu svoga evanđelja dao uputu kako bi ga valjao čitati. Smjestio ga je u sedam znamenja koje je izabrao između onoga što je Isus činio kako bi čitatelji evanđelja preko njih dospjeli do vjere u to da je Isus Krist i do života u njegovu imenu. (*Iv 20,30-31*). Znamenje nije zatvoreno u sebe. Ono nas upućuje izvan sebe. Usmjeruje nas prema vjeri i prema životu. Sa znamenjem treba surađivati kako bi nas odvelo dalje od nas samih i od površnoga čitanja. Potrebno je otkriti o čemu znamenje govori i na koja naša pitanja daje odgovor.

Jedno od pitanja na koje ovo znamenje daje odgovor je: što se događa s nekim kada povjeruje da je Isus Krist? Ivan sugerira da je to uvelike nalik otvaranju očiju slijepcu od rođenja. Povjerovati znači progledati. No, kada slijepac od rođenja po prvi put otvori oči i ugleda svijet koji do tada nije vidio, ali s kojim je bio u nekom odnosu, odjednom je sve drukčije. Glasovi koje je do sada samo čuo sada su samo dio puno širega konteksta jer slijepac sada vidi lica koja govore, opaža ptice kako cvrkućući skakuću po granama stabala, primjećuje boje odjeće koju osjeća na svojoj koži i tako redom. Svijet mu odjednom postaje mjesto čudesnih oblika, boja, igara svjetla i sjena. Sada se sam može kretati po prostoru. Može sam donositi odluke na koju će stranu ići bez ičije pomoći. Od nekoga s posebnim potrebama postao je samostalnim čovjekom. Vjerovati znači znati i moći se snalaziti u životu. Vjerovati znači moći slobodno i samostalno donositi odluke o

usmjerenju svoga života. Vjerovati znači biti zadivljen stvorenjima i radosno sudjelovati u čudesnoj životnoj igri.

No, slijepac koji je progledao ubrzo će morati dati odgovor na jedno od temeljnih životnih pitanja. Tko je on sam? Do sada je svima bilo jasno da ga opisuje njegovo sljepilo. On je slijepac od rođenja. No, sada kada više nije slijep, tko je on? Onaj isti ili netko drugi? Vjerovati znači drukčije odgovarati na pitanje identiteta. Tko povjeruje više se ne identificira s onim što mu svijet i drugi ljudi kažu. Još manje s nekim svojim obilježjem. On je u stanju sam o sebi govoriti. On doduše ne može detaljno opisati kako mu je to Isus otvorio oči, ali on zna da prije nije vidio, a sada vidi i zna da je on isti taj, a ne netko drugi. Isti, a promijenjen. To znači vjerovati. Biti isti sa cijelom svojom poviješću, a svejedno biti drukčiji, drukčije gledati na svijet i drukčije govoriti o sebi. Otkako je zapadni svijet izbrisao Boga sa svoga obzora, sve je više ljudi koji su izmučeni pitanjem identiteta. Kako nemaju odnosa s Bogom, prisiljeni su sami izmišljati tko su. I to mnoge dovodi do odgovora kojim uništavaju svoj život.

Neposredno prije ozdravljenja učenici su pitali učitelja o razlozima životne sudbine slijepca od rođenja. Tražili su tko je kriv za takvu sudbinu. Bog ne bi bez razloga nekoga stvorio slijepim. Mora da postoji neka krivnja koju je Bog kaznio ovim sljepilom. Pravidom vjerničkom mišljenja strovaljuju slijepca u još gore stanje od sljepila, u biće koje je Bog prezreo i kaznio. Pitanje o krivnji jedno je od najtežih pitanja s kojima se čovjek može mučiti. Ono je posebno teško za one koji hoće vjerovati jer pitanje krivnje povlači sa sobom i pitanje Boga, njegove dobrote, sveznanja i svemoći. Ivan je u svoj opis unio Isusov odgovor. On, naravno, nije samo odgovor njegovim učenicima

ili farizejima koji će nakon neuspjelog ispitivanja slijepca od rođenja rasrđeni reći isto što su mislili i Isusovi učenici. Netko slijep od rođenja je živi dokaz da je rođen u grijesima (Iv 9,34), pa bili oni njegovi osobni grijesi ili on ispaštao grijehe svojih roditelja. Svejedno. Takav nema pravo poučavati nekoga drugoga. Tako će njegovo sljepilo biti dokaz njegove moralne nevrjednosti, a ne čudesnoga ozdravljenja. Slično se događa sa svakim tko se iz neke zarobljenosti grijehom obrati i povjeruje da je Isus Krist te počne živjeti u imenu njegovu. Ubrzo će se naći vjernika i znalaca Pisma koji će upravo prijašnje ropstvo pokazivati kao očiti dokaz da je riječ o odbačenosti Božjoj, a ne nekoj posebnoj milosti. Zato je Isusov odgovor na pitanje krivnje važan. »Niti sagriješi on niti njegovi roditelji, nego je to zato da se na njemu očituju djela Božja.« (Iv 9,3). Ovom jednom rečenicom Isus preokreće cijeli način razmišljanja i nadasve pogleda na svijet. Povjerovati znači promijeniti način gledanja na svijet, a posebno na bolest, patnju i nevolje. Povjerovati znači ne shvaćati Boga kao izvor nevolja i nesreća, nego u Bogu vidjeti izvor života i čudesnih zahvata u ljudske patnje i muke.

Deveto je poglavlje puno važnih uputa kako se snaći u vjeri i kako urediti svoj život iz odnosa s Bogom. Ivan je mislio da je ozdravljenje slijepa od rođenja od velike važnosti za život vjernika. Zato je potrebno ući u njegov tekst i surađujući s njim otkrivati kamo nas upućuje. Znamenje se ne iscrpljuje u poznavanju napisanoga. Ono hoće da preko njega dospijemo do dublje vjere i do života koji će zrcaliti Isusovo ime.

Nicolas Colombel, Čudo nad slijepcem od rođenja, 1682.

Znamenje nas hoće oblikovati. Hoće nam otvoriti oči vjere. Hoće da se i na nama »očituju djela Božja« (Iv 9, 3).

Kada se zajednica vjernika sabere i sluša ovaj tekst, ona otkrije kako vjerovati da je Isus Krist ima veliki utjecaj na način kako vide sami sebe, svoje odnose sa svijetom i ljudima koji doduše imaju oči, a ne vide, koji misle da vjeruju, a osuđuju nekoga tko trpi i koji iz religioznih pobuda ne podnose one koji su se tek obratili i progledali. Čitati znamenje znači upustiti se u rad na sebi sve dok ne otkrijem tko sam i ne steknem slobodu biti ono što sam u Božjim očima.

Ante Vučković

Smiluj se, Gospode

Otpjevni psalam za I. korizmenu nedjelju – A

Miroslav Martinjak

Smi - luj se, Go - spo - de, jer sa - grije - ši - smo!

Ps 51, 3-4. 5-6a. 12-13. 14 i 17

VII. tonus

1. Smi - luj mi se, Bože, po mi - - - lo - sr - đ u svo - me,
Operi me svega od mo - je kri - vi - ce,

2. Be - za - konje svi - je pri - zna - jem,
Tebi, samom tebi ja sam zgriješio

3. Či - sto srce stvo - ri mi, Bo - že,
Ne odbaci me od li - ca svo - je - ga

4. Vra - ti mi radost svo - ga spa - se - nja,
Otvori, Gospodine, us - ne mo - je,

1. po velikom smilovanju izbriši od grijeha me mo - je be - za - ko - nje!
mo - jeg o - či - sti!

2. grijeh je moj svag - da pre - da mnom.
i učinio što je zlo pred to - bom!

3. i duh postojan ob - - - - no - vi u me - ni!
uz - mi od me - ne!

4. i učvrsti me du - hom sprem - nim!
i usta će moja navješćivati hva - lu tvo - ju.

INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050
e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr

Ispit savjesti

PRIPREMA ZA SAKRAMENT POMIRENJA – ISPOVIJEDI
PRIREDIO: mons. Ivan Šaško

CIJENA

0,66 €

Knjižicu po cijeni od **0,66 EUR** možete naručiti na narudzbe@hilp.hr ili na broj telefona **+385 (0)1 5635 050**. Troškovi poštarine nisu uračunati u cijenu.

Za župne urede, koji za svoje vjernike žele naručiti više primjeraka, predviđeni su posebni popusti*:
50 primjeraka – 17,00 EUR; 100 primjeraka – 30,00 EUR; 200 primjeraka – 53,00 EUR.

*Navedeni popust odnosi se samo na župe i pretpostavlja da knjižica nije namijenjena za daljnju prodaju.

živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 2 €. Inozemstvo: 4,23 €; 7,08 USD; 7,08 CAD; 8,46 AUD
Godišnja pretplata: 26 €. Inozemstvo: 55 €; 92 USD; 92 CAD; 110 AUD • BiH, SRB, MNE: 40 €
Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994
model plaćanja: 02 – poziv na broj; upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994 – SWIFT: PBZGHR2X

Sva prava pridržana. Nijedan se dio liturgijsko-pastoralnog lista Živo vrelo ne smije umnožavati, fotokopirati, reproducirati ni prenositi u bilo kakvu obliku (elektronski, mehanički i sl.) bez prethodne pisane suglasnosti glavnog i odgovornog urednika.

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji